

ВІСНИК

ГРЕГЕРЯЛД

- VISNYK

Свобода народам!

Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

ЗМІСТ

Редакційна — Дике Поле	1
Листопадівець — Вікопомний Листопад	4
Д-р М. Кушнір — Підстави національної культури	6
Валентина Юрченко — Листопадове (поезія)	7
Іван Левадний — Українська визвольна боротьба під час революції 1905 року	10
М. Чировський — Ревізія марксизму в СРСР	12
В. Немир — Пацифісти і закатурені комуністи	15
І. Боднарук — Про здорову і нездорову критику	17
Вогнепальна зброя України в XVI-XVII стол.	19
Володимир Гаврилюк — Осінній медоквіт (поезія)	20
М. Островерха — Думки про молодь	20
УПА в спогадах ворогів	21
Лесь Олександр — Нотатки на маргінесах	24
Слава Подільська — Україна не стоїть сама	26
З-поміж книжок і журналів	28
З життя Відділів	31
В. А. — Розповідають туристи	32

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ**

КОЛЯДА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1964

(Продовження)

ОМАГА, НЕБР.

Збіркові листи чч.: 548, 546. Збірщик Михайло Воробець.

По \$ 10.00 — о. Парох Володимир Возняк, Михайло Воробець, Мирон Івасик, Михайло Лобур, Роман Шелевич.

По \$ 5.00 — Олекса Продивус, Михайло Депа.

По \$ 3.00 — Степан Гоцій, Михайло Глуховецький, Марія Коляса, Володимир Столярський.

По \$ 2.00 — Петро Крись, Іван Костів, Василь Кульчак, Дмитро Вітик, Василь Мазурик.

По \$ 1.00 — Петро Гіряк, Михайло Вутим, Михайло Ільчишин, Теодор Ткач, Михайло Гошуляк, Стефанія Акулова, Василь Гричка, Павло Ващишин, Михайло Ярош.

СЕН. ИОСИФ, МІЗУРІ

Збіркова листа ч. 550. Збірщик Ірина Якімак.

По \$ 3.00 — Іван Якімак.

По \$ 2.50 — Васта Штогрин.

По \$ 2.00 — Г. Каламон, В. Мазуркевич, С. Фостик, Михайло Добощ.

По \$ 1.00 — Г. Войтовіч, Рахібовський, Й. Казім, І. Вобеля, Урсуляк.

КЕНЗАС СІТИ, КЕНЗАС

Збіркова листа ч. 549. Збірщик п. Богдан Музика.

По \$ 5.00 — Іван Бугера, Богдан Музика.

По \$ 2.00 — Микола Гусар.

По \$ 1.00 — Р. Шулер, В. Й. Вріч, М. А. Пісено, С. В. Голубський, Н. К. Ганстон, С. Педоский, Й. Іленк, Л. Клемент, Й. Карсон, К. Кіля, С. Копсес, Л. Фегейти, Орест Музика.

АУБУРН, Н. Н.

По \$ 5.00 — Григорій Гавришків, Григорій Гавучик, Михайло Латанишин, Василь Стриганин, Павло Пяроганич, Степан Вердий.

По \$ 4.00 — Дмитро Голяк.

По \$ 3.00 — Михайло Ділай, Іван Стефанів.

По \$ 2.00 — Михайло Пінчак, Ярослав Коваль, о. Василь Остап, Іван Гладун, Мирон Кіналь, Микола Митник, Гавриіл Мільчаковський, Іван Веселовський, Іван Стецюцяк, Іван Плита, Василь Спінь, Роман Лемчак, Андрій Рочий, Іван Гвозда, Григорій Сачик, Степан Найда, Степан Стефанів, Степан Фромель, Михайло Гузиляк, Антін Царевич.

По \$ 1.00 — Дмитро Васильків, Павло Грицко, Іван Гузиляк, Василь Майовський, Степан Гусак, Теодор Мапичко, Михайло Халупа, Іван Тороус, Володимир Вівсяник, Іван Латанишин, Василь Шимків, Степан Коник, Зенон Казанівський, Микола Білий.

АКРОН, ОГАІО

Збіркова листа ч. 571-572. Збірщик Михайло Коваль.

По \$ 10.00 — Д-р Л. Стовбун.

По \$ 5.00 — Д-р Е. Мартинюк, інж. В. Стрілецький,

По \$ 4.00 — Проф. С. Іванчук.

По \$ 3.00 — К. Зепко.

По \$ 2.00 — Всч. о. Т. Дурбак, адв. А. Качала, М. Дросик, В. Цюпа, М. Іваничук, М. Коваль, С. Барбар, М. Шабльовський, М. Сквара.

По \$ 1.00 — І. Голубка, В. Галамай, І. Гошко, П. Яцечко, С. Берегуля, О. Курило, О. Микитин, Г. Пацура, Д. Шмайда, М. Савула, Л. Чиж, С. Москалюк, М. Пенчарський, Я. Проховський, В. Пулк, М. Іваніцький, П. Кулик, П. Гайда, О. Шабат, Т. Кость, Т. Баран, В. Лесняк, М. Станьчак.

ЛУДЛОВ, СПРІНГФІЛД, МАСС.

Збіркова листа ч. 592. Збірщик Н. Гайовий.

По \$ 10.00 — Н. Гайовий, К. Волод.

По \$ 5.00 — о. Н. Дереш.

По \$ 2.00 — Д-р Левицький, І. Гнатів.

По \$ 1.00 — Федорас, П. Чернобай.

Збіркова листа ч. 593. Збірщик І. Гануцак.

По \$ 10.00 — І. Гануцак.

По \$ 5.00 — О. Луківський, С. Лісевич.

По \$ 4.00 — Ю. Яцульчак, Ференц.

По \$ 2.00 — М. Джумига, І. Глушевський, В. Пиріг, М. Кримінець, М. Лончина, В. Савіцький, Т. Войко, Тоунер.

По \$ 1.00 — П. Чернобай, Н. Ткач, П. Хомин, Борщ.

Збіркова листа ч. 594. Збірщик В. Фіцик.

По \$ 10.00 — В. Фіцик.

По \$ 5.00 — С. Михайлишин, І. Стефанишин, М. Максимів, П. Лесяшин, М. Федорів, В. Федорів.

По \$ 3.00 — І. Набережний, М. Льорет, І. Чопик, О. Мадел.

По \$ 2.00 — В. Солецький, Д. Шимко, С. Гарасимів.

По \$ 1.00 — Я. Макуха, Г. Масишин, В. Глушевський, І. Гарасюк.

КЕНТОН, ОГАІО

Збіркова листа ч. 601. Збірщик М. Хлеста.

По \$ 10.00 — Володимир Пацула.

По \$ 5.00 — Іван Вук, Петро Гудзовський.

По \$ 3.00 — Іван Фінковят, Василь Печенюк, Іван Демчишин, Володимир Волощук, Василь Юськів.

По \$ 2.00 — Онуфрій Цуняк, Антін Фінковят, Іван Демчак, Волод. Яцкевич, Василь Григорчук, Іван Глинський.

Збіркова листа ч. 602. Збірщик Микола Сметанюк.

По \$ 8.00 — Степан Гудз.

По \$ 5.00 — Василь Содук, Дмитро Поліщук, Микола Сметанюк, Степан Жабінський, Степан Курилас, Петро Бабич.

По \$ 3.00 — Петро Сахаревич, Богдан Маланій.

По \$ 2.00 — Іван Іваницький, Йосип Скуб'як, Микола Босій.

По \$ 1.00 — Степан Домчак, Павло Бандурка, Іван Скуб'як.

(Продовження на 32-ій стор.)

ВІСНИК

РЕДАКЦІЙНА

ДИКЕ ПОЛЕ

Політична еміграція — одна з найвищих форм суспільного життя: не керують нею ні уряд, ні матеріальні засоби, але виключно моральна ідея. Не штука бути дисциплінованим громадянином в упорядкованій державі, — важче бути ідейним емігрантом. Не штука платити податки, — важче витягнути добровільно гроші на визвольний фонд чи на національний даток. Не штука ставати до військової бранки, — важче бути вояком еміграційної спільноти. Не штука віддати голос за якусь з політичних партій при виборах, — важче зрозуміти, що політичним життям, особливо на еміграції, мусять керувати політичні партії, а не дивачні зговорення, об'єднання чи редакції часописів. І навпаки: не штука безкарно кидати обвинувачення, образи та лайки на провідників церковного, політичного й культурного життя на еміграції, — важче взяти на себе відповідальність за подібні зухвалості в нормальній державі. Не штука насміхатися з усіх і з усього, — важче стати до спільного зусилля в суспільних справах. Те, що вдома звалося б цивільною відвагою, — тут звичайно буває тільки гавканням із-за плоту.

Тому на еміграції легше, ніж у власній державі, оцінити громадянські чесноти: патріотизм, жертвенність, солідарність, ширину думання, відповідальність.

Задалеко зайшов в еміграційному житті розклад верстви, так званої інтелігентської. Суспільні хиби й звиродніння вважається досить загально позитивними прикметами, а найвищу ціну має кидання образ і зневаг. Вартість публіцистики і журналістики оцінюється тим, скільки хто кому „дав бобу”, або в якій мірі публіцист своїй жертві „наклав як свині до корита”. (Не сороммося поганих прислів'їв, коли не соромимося поганих вчинків).

Доброю ілюстрацією процесу розкладу інтелігентської еміграційної верхівки і прикладом модних тепер наклепницьких пресових кампаній є атака об'єднаних різної масти прихильників контактів з висланцями режиму — на організації Українського Визвольного Фронту в ЗДА. Цим разом атака, частинно пресова, але головно „шептана”, ведеться з приводу становища організацій Українського Визвольного Фронту до справи патріархату.

„Бандерівці — проти патріархату”; „бандерівці — проти кардинала Йосифа Сліпого”; „бандерівці підтримують митрополита Сенишина, який поборює кардинала Сліпого, то невже ж вони не проти патріархату?” „Митрополит Амврозій намагається латинізувати українську католицьку Церкву в ЗДА, він вводить не тільки новий календар, але хоче ввести також англійську літургічну мову! А бандерівці підтримують митрополита, збирали підписи для нього і навіть уклали з ним договір. Отже, бачите, хто такі бандерівці?! Врешті вилізло шило з мішка!” „Бандерівці не ввійшли до комітету за створення патріархату — хіба ж не є очевидним, що вони проти патріархату?”

Такі й подібні інсинуації, вигадки і наклепи завжди спирається на відомостях „з найбільш авторитетного джерела” — від тижнів шепочеться довірочно „на вухо” або й публікується в деяких українських еміграційних часописах та в формі безсумнівних тверджень подається на вічах, політичних доповідях і навіть у радіопередачах. Очевидно, це все з найшляхетніших мотивів: турботи за добро української еміграційної спільноти, ба що більше — добро українського народу.

Яка мета цих наклепів і інсинуацій? Безсумнівно, щоб, обкидаючи болотом організа-

ції Українського Визвольного Фронту, підірвати їх престиж. Бо противники ЗЧ ОУН знають, що широкі українські маси політичної еміграції в ЗДА підтримують організації Українського Визвольного Фронту, а водночас ті маси за український патріархат. Отже, кидаючи обвинувачення, що „бандерівці проти патріархату”, — вони сподіваються, що таким чином зможуть відвернути частину цих мас від організацій Українського Визвольного Фронту й підірвати вплив ОУН на ці маси.

Добре, алеж ті твердження, інсинуації, вигадки й наклепи виссані з пальця, позбавлені всяких основ, у них немає ні на сотика правди, отже, скорше чи пізніше, вони, сконфронтвані з дійсністю, мусять стати бумерангом, що поцілить їх авторів.

Це так, але оригінальні автори наклепів, різної масти неокомуністи й радянофіли, не мають великого вибору. Вони знають, що прямим шляхом не здобудуть нічого, або дуже мало, тому треба пробувати фальшем і брехнею. Вони, мабуть, надіються, що, посіявши зневіру, все ж таки здобудуть дещо, бо багато людей можуть стати на становищі, що щось в тому мусить бути, бо без вогню немає диму. Це добре обдуманій плян, спертий на психологічні заложення.

А втім, коли на тлі тієї підірвної дії подумавмо, що ЗЧ ОУН стоять супроти московського комуністичного окупанта на чіткій християнській, антикомуністичній, українській національній, безкомпромісовій, революційній позиції — то ціль тих підірвних атак сама впадає в очі. Тут дійсно не знати, де кінчиться, а де починається провокація.

Кожний неупереджений, хто хоч трохи цікавиться політичним життям еміграції, знає, що становище організацій Українського Визвольного Фронту в ЗДА у справі патріархату сти-

~~~~~
 "VISNYK" — "THE HERALD"

Published by Organization for Defense of Four
 Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
 Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,

NEW YORK, N. Y. 10003

мулюється і засадами церковної політики ЗЧ ОУН і постановами та ствердженнями цього середовища. Ці засади, ствердження та постанови були з'ясовані ще в 1948 і 1953 роках у „Визвольному Шляху”, потім у 1964 році в „Гомоні України”, „Шляху Перемоги” і „Визвольному Шляху”, і врешті в 1965 році в „Гомоні України” і „Шляху Перемоги”. Це становище ЗЧ ОУН знайшло своє оформлення також у постановах і резолюціях XIII з'їзду ООЧСУ (з 20 і 21 лютого 1965 р.), як і з'їзду ЛВУ в Канаді. Отже, тут і мови не може бути про будь-яке негативне становище до задуму створення Патріархату української католицької Церкви чи якесь вороже наставлення до особи кардинала Йосифа Сліпого, як цього хочуть противники організацій Українського Визвольного Фронту в ЗДА.

На основі опублікованого матеріалу та резолюцій з'їзду ООЧСУ, можна, у зв'язку з поставленням на Вселенському Соборі проблеми патріархального устрою Східних Церков і з ідеєю встановлення Українського Католицького Патріархату, видвигнутою Верховним Архiepіскопом кардиналом Йосифом Сліпим під час Вселенського Собору — так спрецизувати становище організацій Українського Визвольного Фронту в ЗДА до задуму створення Патріархату української католицької Церкви:

Організації Українського Визвольного Фронту в ЗДА:

— підтримують ідею створення Патріархату української католицької Церкви;

— сприяють також створенню Патріархату української православної Церкви;

— підтримують намагання обидвох українських Церков, їх Ієрархів, священнослужителів і вірних у напрямі взаємного зближення, з метою поєднання в майбутньому в одну Церкву, з одним Патріархом, в столиці України, Києві, в такій формі, як це узгіднять між собою Ієрархи обидвох українських Церков і як взагалі розгорнеться екуменічний рух, заініційований Папою Римським і Вселенським Патріархом Константинопільським;

— Кардинал і Верховний Архiepіскоп-Ісповідник Кир Йосиф Сліпий, довгорічний мученик за віру Христову і за український нарід, — повинен очолити Патріархат української

католицької Церкви, з тимчасовим осідком у Римі і залишатися на чужині доти, поки на Українських Землях панує диктатура большевицького воюючого безбожництва;

— відновлення української католицької, як і української православної Церков на Українських Землях за влади безбожницького большевизму неможливе. Відновлення будь-якої підмінки української католицької Церкви узялежнито б її від московської безбожницької влади, а це вийшло б лише на шкоду Церкві і народові, як також паралізувало б тверду антикомуністичну поставу і безкомпромісове поборювання большевицького безбожництва. За всяких умов окупації України безбожницькою московською владою осідок Патріярха української католицької Церкви може бути лише або в підпіллі України, або на чужині в Римі;

— Київ, як духово-культурний центр всієї України й її столиця, як майбутній осідок українського православного Патріярхату, може стати теж, замість Львова, осідком українського католицького Патріярхату, за порозумінням з соборницьким урядом незалежної України і при гармонійній співдії обидвох українських Церков.

Таке є становище організацій Українського Визвольного Фронту в ЗДА до справи патріярхату й особи кардинала Йосифа Сліпого.

Противники організацій Українського Визвольного Фронту в ЗДА намагаються перекоувати всіх, що „бандерівці уклали договір з митрополитом Сенишином”. Вони самі таке вигадали, самі в це повірили, і ну ж витягати з цього „факту” потрібні їм висновки.

А втім, чи може бути більша нісенітниця? В якій цілі Митрополит, князь Церкви, який має авторитарну учительську, законодавчу, судову й адміністративну владу, обмежену тільки канонічним правом, — укладав би якийсь договір з політичним рухом?

З усіх тих обвинувачень одне тільки є правдиве, а саме, що організації Визвольного Фронту не ввійшли до комітету за створення патріярхату. Але вони не ввійшли туди не тому, що є проти патріярхату, але тому, що не мають довір'я до окремих осіб, які ввійшли до цього

комітету, і не бажають дати себе вманеврувати туди, де не хочуть бути. Що їх рішення не вступати до комітету було правильне, вказує не тільки хаос і шкода, що їх викликали в українській дійсності непередумані виступи та формулювання цього ж комітету, головню його домагання від Апостольської Столиці одного патріярхату для обох українських Церков, чого навіть Апостольська Столиця не мала на увазі, але також втягнення особи Верховного Архиепископа в зайву контроверсію з нашими православними братами. Організації Визвольного Фронту в ЗДА можуть погратулювати собі з приводу своєї передбачливості і правильної оцінки ситуації.

От вам образ однієї „політичної” кампанії, її рівень, її методи, її засоби, її етика.

Чи дивниця, що в таких умовинах політичне й суспільне життя завмирає. Проста людина „не хоче мати нічого спільного” з доценту очорненими організаціями, зі скомпромітованими й осмішеними провідниками. Улюблене еміграційне зайняття — взаємне викопування ямок. Ті ямки можуть скоро стати великою збірною могилою політичної еміграції. Від гордої концепції „амбасад незалежної України” поволі переходимо на Дике Поле, де рядить той, хто має ніж, щоб убивати, і підпалку, щоб підпалювати, а також, коли йдеться про пресу, хто має гроші, щоб її видавати.

Чи це мало б означати, що ми втратили бусолю і секстанс під час бурі? Чи це мало б означати, що наш корабель пливе вже без напряду?

Загал еміграції здоровий і не дозволить себе баламутити в великій справі, якою є справа створення Українського Патріярхату.

Головний секрет зберігати добрий гумор полягає в тому, щоб не давати дрібницям непокоїти нас, і заразом цінити ті маленькі приємності, що припадають нам на долю.

Смайле

Нема нічого болючішого, як образа людської гідности, нічого принизливішого, як рабство. Людська гідність і свобода властиві нам. Зберігаймо ж їх або умрімо гідно!

Щцерон

У СЛАВНЕ 47-РІЧЧЯ

ВІКОПОМНИЙ ЛИСТОПАД

Коли надходить синій листопад і осіння мряка стелиться над землею, вкритою золотим листям — отоді виринають перед очима нашої душі незабутні Листопадові Дні. Листопадові Герої...

Чимраз менше стає активних діячів, учасників і сучасників Листопадових Подій на західноукраїнських землях, і тому пам'ять про них необхідно навіки закріпити серед молоді.

Бо Листопадовий Зрив — це було вікопомне діло наших січових стрільців, старшин і вояків з австрійської армії, студентів, гімназистів і пластунів, що гідно виконали свій священний обов'язок перед Батьківщиною.

Наші студенти і гімназисти були втаємничені заздалегідь у грядучих подіях — і приготувалися до них як до великого свята.

Напередодні Листопадового Зриву наша молодь виконувала відповідальну роль зв'язкових, кур'єрів і розвідників, що слідували за рухами ворогів. Уся підготовча акція перед 1-им листопадом 1918 року була проведена так справно і в такій таємниці, що про неї не знали навіть родини наших юнаків, і поляки преспокійно плянували перебрати владу 2-го листопада. Тому український зорганізований виступ заскочив поляків і збентежив, поставивши перед доконаним фактом. Тому й польська протиакція була спершу нерішуча, очікуюча.

З вибухом українсько-польської війни вся наша молодь, а передусім пластуни, вступила до війська, до міліції, до урядів, працюючи вдень і вночі на найбільш загрожених позиціях. Цей її небувалий ентузіазм мав благодатний вплив і на старших людей, загартованих у боях першої світової війни, що верталися додому, до своїх родин. Бачачи відданість і жертвенність молоді, старші, не чекаючи на мобілізацію, голосилися добровільно до служби в обороні рідної землі, землі Ярослава Осмомисла та короля Данила.

Скільки захоплюючих прикладів героїчної посвяти нашої молоді було в Листопадових Днях у Львові та в цілій Західній Україні — годі тепер устійнити. Про це не було тоді часу говорити ані писати, бо передусім треба було

повнити важку небезпечну службу на різних відтинках оборони нашої молоді державности. Яка велика шкода, що своєчасно, зараз після закінчення тієї війни, накиненої нам поляками, не зібрано всього матеріалу для закріплення на вічну пам'ять Листопадових Днів!

Всенародня солідарність, однастайність і єдність, що виявились у Листопадових Днях, повинні бути зразком для всіх нас у всіх наших загальногромадських акціях. Тоді не було ніякої різниці між групами чи партіями. Затихли всі групові й особисті непорозуміння, спори й порахунки. До солідарної праці включалися навіть консервативні групи, як „старорусини”. Усі працювали над будовою нашої державности, служили в Українській Галицькій Армії та боронили рідну землю від польських наїзників. Такої всенародньої солідарности, як була в Листопадових Днях і пізніше в українсько-польській війні 1918-19 рр., не було в нас ніколи. Можна сміливо сказати, що якби така всенародня єдність запанувала в тих часах на всіх наших землях, то напевно Українська Соборна й Самостійна Держава на християнських і демократичних засадах була б утрималася, не зважаючи на всі труднощі та перешкоди.

На жаль, наш Листопад, крім світлих сторінок, мав і свої тіні. Найбільше лихо було в тому, що тоді у нас не було подостатком своїх фахівців, відповідних людей, щоб обсадити ними всі військові та цивільні становища в молодій українській державі. Вправді, голосилися деякі чужинці, але не всім можна було довіряти. Ми мали замало вищих старшин, воєнних техніків, залізничників, телефоністів, шоферів, навіть машиністок, бо поляки систематично не допускали наших людей на ті становища, залишаючи їх виключно для себе. Тому треба було приспішеним темпом вишколювати різних спеціалістів, що мусіло тривати якийсь час. Крім героїства й посвяти — треба було ще фахового знання, а його так бракувало нам тоді.

На східноукраїнських землях було багато військових і технічних фахівців: однак із-за революційних подій дуже важко їх було завербувати на працю в Західній Україні.

Перша світова війна дуже знищила західноукраїнські землі, що були впродовж чотирьох років театром воєнних подій. Фронти пересувалися кілька разів на захід і схід, спричиняючи велику руїну. Господарське життя було у великій мірі зруйноване, бракувало товарів першої потреби — вугілля, соли, нафти, цукру, взуття, одягу. Ще гостріше відчувалась нестача зброї, амуніції, ліків, одностроїв, запасових частин, майстерень, а їх не можна було спровадити з-за кордону з огляду на повоєнний хаос і війни між новопосталими державами. Транспорт був зруйнований, не було постійного сполучення з Західною Європою. До того поляки повели велику пропагандивну акцію, щоб скомпромітувати нас в очах Антанти, пришиваючи нам марку то германофільства, то большевизму, то анархізму, що дуже утруднило дипломатичну й торговельну акцію закордоном.

Дуже слабо працювала тоді українська пропаганда. Вправді, у Станиславові й Тернополі виходили українські газети, але тільки на двох сторінках, на пакунковому папері. Замало було пропагандистів, що підносили б мораль українського населення, а ще головніше — українського війська. Не пригадую, чи в західноукраїнському уряді у Станиславові був міністер пропаганди, але якщо був, то його діяльність була далеко не вистачальна. Через те наше військо й населення підпадали під шкідливий вплив польської шептаної пропаганди. Поляки розкидали на фронті летючки з закликами до наших вояків кидати зброю і йти додому, де нібито мали ділити землю. Але це була злобна брехня, обчислена на найбільш несвідомих людей. Насправді всі земельні реформи відложено до закінчення війни.

За нашу бориславську нафту можна було на Мадярщині виміняти зброю та амуніцію, але після коротких боїв за Карпатську Україну взаємини з мадярами були напружені,

крім того на Мадярщині вибухла комуністична революція. На Східній Україні були великі магазини зброї та амуніції російської, австрійської та німецької, але їх розібрали місцеві повстанські загони з великою шкодою для наших армій.

У таких несприятливих обставинах наші війська боролися, як леви, за столицю Західної України: потім пів року облягали її, а пізніше в Чортківському наступі доконували чудес героїства, аж доки повний брак амуніції не змусив їх відступити за Збруч, де вони зразу включилися у славетний похід на Золотоверхий Київ.

З перспективи 47 років розглядаючи всі світла й тіні Листопадових Подій, не можемо не схилити наших голів перед безмежною посвятою, жертвенністю, відданістю нашій священній справі, перед подивугідним героїством, національною солідарністю та однодушною єдністю всього українського народу західноукраїнських земель. Як далеко ми тепер стоїмо від тієї єдності наших славних героїв і працівників на рідних землях!

Нехай же спомин про Листопад 1918 року додасть нам усім щось із національної єдності, солідарності, гордості, жертвенності й посвяти Листопадових Героїв для рідної справи, що нам так дуже потрібно на кожному кроці серед численних „ліній поділу” й „берлінських мурів”, що розмежовують нашу еміграцію і унеможливають всенародні акції.

Нехай ще живі учасники Листопадових Днів напишуть свої спомини та передадуть їх нашим регіональним комітетам для вміщення у регіональних збірниках.

Нехай спомини про всіх тих, що впали на полі слави в листопадових боях, зогріють наших зачерствілих сердець, зрушать їх до єдиної акції в обороні нашої справи.

І нехай наші молоді покоління ніколи не забудуть про славетне Листопадове Покоління, що своєю гарячою кров'ю скропило українську землю, вкрити золотим листям у пам'ятні Листопадові Дні!

Листопадівець

Д-р Михайло Кушнір

ПІДСТАВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

2. Земля і нарід

Близький і нерозривний зв'язок кожного народу з його землею. З могутності почування, яке зв'язує нас з батьківщиною, часто не здаємо собі справи. Треба щойно втратити батьківщину, треба бути від неї далеко, щоб пізнати й оцінити силу свого до неї прив'язання. Туга за батьківщиною — одна з найтяжчих хвороб душі.

На вищих ступнях національної свідомості, там, де маємо діло з патріотичним почуванням, виплеканим культурою душі, це почування складається з незчисленної кількості волокон, що зв'язують людину з рідною землею і всіма її традиціями, а в своєму простому, несконплікованому вигляді, у простолюду, воно виступає зі стихійною силою, яка зачудовує.

Простолюд не аналізує своїх почувань, не досліджує ані джерела, ані їх походження, але стихійно любить рідну землю, відчуваючи свій природжений з нею зв'язок. Український селянин, кинений за океан, не перестає тужити за батьківщиною. Він, для якого батьківщина була мачухою, який, в пошукуванні хліба, мусів піти на поневіряння, який не раз проклинав свою тяжку долю в рідному селі, — виніс образ цього села за море і кріпиться його спомином. Він, який вдома так мало почував себе українцем, який у своєму реальному стосунку до життя радше несвідомо визнавав засаду, що батьківщина там, де добре, відірваний від тієї батьківщини знаходить у своїй душі вузли, що його з нею зв'язують. І оце на звук слова „Україна” постає перед його очима все, що бачив і знав від дитячих літ. В імлі віддалення це вкривається предивним чаром, синявіє і стає чудним маренням про далекий, власний край, з яким ніщо чуже рівнятися не може.

Що ж є в нас тією „Україною”, спогад про яку так легко витискає сльозу з очей, розніжнюючи найтвердіші і найшорсткіші, до сантиментів не схильні душі?

Для простої людини, так само, як для людини з виніжненими струнами почування — це передусім образ землі.

Цей образ пили наші очі від хвилини, коли вони відкрилися на довколишню красу. Він непомітно всякав у нас, входив у нашу душу, і ця душа формувалася на його подобу, ставала його відбитком. Бо чим є українська душа, як не відбитком української землі, усіх її чарів і принад? Кажемо: „Україна”, і в ту ж мить кожний із нас, на свій спосіб, бачить цю Україну, бачить те, що в ньому, з неї.

Отже Україна — це сходи й заходи сонця, це блакить неба, далечинь степу і синява гір, це вітри, що гуляють по рівнинах, це бурі і сніговії, це велика симфонія барв і звуків, замкнена в одному виразі.

Україна — це шахівниця піль, це лани пшениці, що хвилюють під вітром, порізані межами, на яких стоять груші, це левади, золоті від жовтця, це дубові ліси і звори, що пахнуть живицею, це ріки й озера, це села і міста з киминами фабрик.

Україна — це присадкуваті верби над потоками, незабудьки в придорожніх ровах, це бренькіт кіс і дзенькіт серпів під час жнив, це плуг на полі, це мукання худоби надвечір біля водопою, це скрип журавля сільської криниці.

Україна — це ключ журавлів, що летить у вирій, це гніздо бузька на стодолі, цвіркуни, що грають у соняшний полудень, це стук дятла, стрілчастий лет ластівки і спів солов'їв у ліщині.

Україна — це квітучі липи, вулики, повні золотого меду, це та хата під солом'яною стріхою з мальвами та соняшниками, це капличка на роздоріжжі і хрести придорожні, це пастушина пісня під лісом. Це приходство, опоясане кущами бозу й жасміну, з ганком, оброслим диким виноградом, — це сільська церква на горбочку, сповнена розмоленого люду.

Можна було б ці образи множити до безконечности, бо Україна — все, що бачили наші очі, що запало нам у пам'ять, що нас вигоду-

Валентина Юргенко

Л И С Т О П А Д О В Е

І знову осінь падає на брук,
Простерши листя шкарубкі долоні.
Принади літа, в жалібному сконі,
Благально зносять мільони рук.
Спускають небеса важкі повіки хмар
І днів скупих встеляють суворі кросна.
Земля зідхає втомлено і млосно,
Зродивши людям ваговитий дар.
Вринить елегії акордів тужний ряд,
Малює падолист іржаве тління,
А крізь життя банальне баговиння
Карбує пам'ять героїчний Листопад.
І родить в серці зрив цей ключний звук,
Схляється душа в неложному поклоні...
Простерши листя трепетні долоні,
Тужлива осінь падає на брук.

Нью Йорк, 1965.

вало змалку своєю барвою і своїм звуком. Це все, що є на тій землі і що з неї наше. Стало нашим. Вросло нам у душу, і жадна сила нам цього не відбере.

Образу батьківщини не може стерти час. Він іде за нами всюди, і по багатьох роках тим, які далеко від краю, з'являється ще в маренні, вічно свіжий і вічно живий, щораз кращий і дорожчий.

Наш селянин у Бразилії прибуває до стовбура аравкарії, в паранському пралісі, образок Матері Божої Гошівської або Зарваницької. Чому? Бо це дає йому Україну, бо він хоче мати її на чужині. Він бачить її на тому дереві і на тому образку, як бачив колись, на батьківщині, на краю лісу дуба при крутій стежці, з таким самим прибитим на ньому образком.

Наш емігрант у ЗДА віддавав на будову українських церков, протягом довгих літ, у кривавій праці заощаджений гріш. Чому? Бо він хотів мати таку саму церкву, яку залишив на батьківщині. Він змагав до того, щоб вона дала йому у святковий день живу батьківщину, її пригадку в тисячах подробиць, пережитих і не затертих у пам'яті, в тисячах образів, бачених раніше.

Коли така є сила образу рідної землі в душі народу, коли на основі однакового з ним „бачення батьківщини” — можемо з ним зрозумітися, то яка ж допіру сила криється у тих

різноманітних вузлах, що нас в'яжуть з батьківщиною вже не матеріальною її пригадкою, але почуванням, що будить свідомість глибокого змісту у кожному спомині, в кожній традиції.

Синтеза цих споминів, синтеза цих цивілізаційно-культурних традицій, синтеза цих переживань, які є за нами, а які, хоч не індивідуальні, бо розложені на ряд поколінь, все ж таки збагачують нашу душу, є в ній і становлять з нас націю.

Свідомість долі тієї землі, яка є підложжям нашого існування, щойно зцілює нас і зв'язує в нерозривний союз, в нерозривну цілість.

Через землю стаємо земляками.

І ніколи чужий пришелець у зіткненні з землею даного народу і з її пам'ятниками не зазнає тих зворушень, яких зазнає людина, що народилася на тій землі. Кожний камінь, кожний старий дім, кожна церква будить у ньому певні почування. Він не може бути байдужим на ті сліди, які в своєму поході вирізьбила на землі історія народу. Не може не оглядатися поза себе і не відчувати доробку минулих поколінь, а тим самим духової творчої сили, яку ті покоління внесли в національну скарбницю.

І чим довший ланцюг історичного розвитку, чим більше він має ланок, тим численніші на обличчі землі пам'ятки життя і праці минулого.

І горе народові, який ці пам'ятки не шанує, не має їх або не бачить.

Бо розвиток людства і розвиток народів полягає в тягlostі; культура безупинно надбудовується, і до вершків її треба йти від підвалин. І тому всюди ті підвалини, заложені перед віками, шанується. Свідомість їх існування — могутня зв'язь для народу, спосення поодиноких душ в одну збірну душу, яка має спільне відчуття спільних речей.

На нашій землі все до нас говорить. І тому те, що наші предки збудували з каменю чи з дерева, а що тим чи іншим способом зачепив своїми колесами віз історії, не тільки матеріальна пам'ятка для народу: це має також свою душу, свій внутрішній зміст. Нарід відчуває це своїм інстинктом. Цей інстинкт має кожний українець. Він веде його не тільки

до землі, як до джерела найсильнішого прив'язання і повсякчас будить в ньому не тільки любов до рідного краєвиду, але й не дозволяє йому стояти байдуже перед пам'ятниками національного минулого, хоч іноді, коли він є неосвіченою людиною, не розуміє їх історичної ваги і культурного значення.

Ми вросли в землю корінням наших душ.

Звідти п'ємо ті предивні соки, які нас відживляють, які нам дозволяють внутрішню рости і мужніти. Цей зв'язок — розтягнений на покоління і, не зважаючи на гасла інтернаціоналізму, — з кожним поколінням сильніший і триваліший, бо жадне гасло не скасує закону природи.

3. Мова і нарід

Таємниця поставання відрубних мов лучиться з таємницею зв'язку людини з землею.

Первісна людина, яка жила близько з природою, на своєму до неї стосунку вчилася і розвивалася. Природа давала їй всі враження, з яких, у висліді, постали уявлення. Джерелом усіх засадничих понять, які з бігом часу здобув і засвоїв собі людський ум, є земля.

Мова — це чудне знаряддя, призначене для порозуміння людей між собою, для передавання найделікатніших почувань і високих думок, має свій звук і свою барву. Слова дзвенять і слова мають барву. І одне й друге дала їм земля. Музика мови є музикою землі, на якій ця мова постала або розвинулася. Її барва є також барвою її землі. Ми можемо це дуже добре спостерігати, порівнюючи поетичну мову різних народів, мову сповнену порівнянь і метафор, які завжди черпається з безпосереднього оточення поета, а які є викладником його стосунку до рідної землі.

Але не тільки мова поезії, але й звичайна, поточна мова, якою користуємося в щоденному житті, свідчить про наш зв'язок із землею.

Мова зв'язує нас подібно, як зв'язує земля. Вона дає нам, так само, як і земля, спільність відчуття всього, що становить наш внутрішній зміст.

Коли говоримо між собою нашою мовою, кожне слово будить у нас покровні почуття, викликає одні й ті самі образи. Коли говоримо „тополя” чи „дуб”, — кожний з нас бачить ті

дерева такими, якими має їх в душі, як фрагменти великого образу рідної землі. Коли говоримо „любов” чи „приятель” — то в наших душах постають поняття, притаманні нашому способу відчуття цих духових зв'язків.

В можливості цього близького, вникливого порозуміння людей, що мають спільну рідну мову, лежить чудотворність мови. З чужинцями ніколи не можна так порозумітися, завжди залишається речі недосказані, незрозумілі. Повноту духового й умового порозуміння досягають тільки земляк з земляком. Тому мова є рівнорядним із землею скарбом народу.

Цей безцінний скарб, як і земля, насичений традиціями, але в більшому, ніж вона ступні, скарб, що є синтезом цивілізаційно-культурних переживань народу, — виявляє нам, при ближчому дослідженні, цілий духовий розвиток народу.

Мова — це історія душі народу, від прадавніх часів, від перших неартикульованих звуків, якими користувались наші далекі предки — до чудової мови Шевченка, Лесі Українки, Кочубинського. В мові є все — любовний шепіт коханців, молитва матері над колискою дитини, дзенькіт лицарської зброї, гимн весілля і похоронне голосіння.

Мова, як дзеркало, відбила в собі почування народу, схопила їх і надала їм форми. Як вапняний камінь зберіг в архіві землі відтиснені форми давно неіснуючих створінь і рослин, мова зберегла поняття, які вийшли з обігу, а які дозволяють нам сьогодні, на основі лінгвістичних дослідів, доходити до найглибших нашаровань душі минулих поколінь. Під проводом мови вільно, крок за кроком, йдемо почерез історію народу. Контактуючись з духом наших предків, віднаходимо в собі те, що нас з ними лучить, відчуваємо себе їх продовженням, здаємо собі справу з нерозривного зв'язку, який існує між поколіннями. Уся пребагата дідизна, яку ми одержали в спадщині від тисячоліть, проникає нашу свідомість. З допомогою мови востаємо в той світ понять і уявлень, які витворив нарід у своєму поході від немовлячого до дозрілого віку. Ми є свідками всіх порухів його душі, всіх його поривів, всіх радощів і смутків.

З мови б'ють до нас сила і міць, міцність і здо-

Але ненормальним є засмічування нашої мови ви польонізмами та москалізмами, які залишилися в нашій мові, як осад неволі. Особливо ненормальним явищем є свідоме й насильське закалювання й нівечення української мови москоським окупантом України. Це — ганебне свідощтво неволі — яке ж вимовне й упоколююче!

Це ставить нас в обличчя назвичайно важливих і пильних праць, яку мають перед собою дім і школа, церква, наукові установа й преса. Кульять рідної мови, привернення її чистоти, її сили і здоров'я мусить стати для нас загальним наказом, бо мова — фундамент національної культури. Без неї не можна говорити про а багатство душі народу — це його культура. Як же ж виразити про культуру, коли забракне на це українського слова?

І тому треба бити на сполох і закликати до зберігання чистоти української мови, до дбаннн за рідну мову. Діжде це вже давно зрозуміли. Подумати тільки про культу мови у Франції в живому і писаному слові, про вимоги, що їх в цьому напрямі ставлять середня школа, уряд, преса, театр, навіть вічева зала!

В Україні далеко ще до цього. Передуєм далеко до осягнення рівновати між словом і духом. Це, безсумнівно, наслідки нашої довоглітнної неволі.

Українська національна душа має ще скарбон не відкриті, має таємниці, які мова досі не виразила. Те, що ще не висказане, може мати для народу більшу вагіть і крити в собі більші сили, ніж те, що має свою назву в слові. Треба, отже, змалати до цього висказання, треба шукати нове українське слово.

Жива мова безупинно формується і розвивається, її доробок постійно збагачується. В науці і в мистецтві постають нові поняття, що їх мова мусить окреслювати так, щоб нічого не втратити з їх внутрішнього змісту. Отже, мова потребує творчих сил народу, так само, як потребують їх усі діячки національного життя. В сполучі з ними, в постійній співді з цілістю національного зусилля в напрямі духовного, умового й матеріяльного відоконалення життя народу — мова мусить працювати і творити.

Там має своє джерело безсмертність народу.

Мова зберігла нам наші окраїни землі, не вважаючи на жакливий натиск сусідів, мова простегіть нам у майбутньому шлях до великих від наших кордонів посліостей. Але не тільки це. Як викопалини, залишки крем'яної зброї, як чупова кераміка, відобувана з трипільських селищ є документами цивілізації нашої, так само є ними вирази нашої мови.

Порівняння виразів одного значення в різних мовах відкриває нам деякі таємниці психологічних різниць між народами. Відрубні їх поняття і відрубні погляди на різні справи ніде не унагляднюються краще, як у мовних окресленнях. Психологія мов стверджує це на кожному кроці, а й доведі кожного дня вчить нас, що не можна зрозуміти душі народу без його мови, і жадної мови не можна засвоїти без відчуття її духа.

В поточній мові часто вживаємо виразу: „дух мови“. В цьому міститься велика правда. Мова має справді неначе таємничий, оживлюючий її подих, який пронизує її наскрізь, як дух пронизує тіло.

Не граматика й сухі її правила, але відчуття духа мови дає нам змогу вміло нею користуватись. Почуття духа мови може мати також людина проста, неосвічена; вона деякі може навіть перевищувати під цим оглядом освічену людину. Український народ має це відчуття в далеко вищому ступні, ніж, наприклад, інтелігент-чужинець, який намагаться говорити правильно, згідно з граматиною, а все ж таки робить помилки і часто стоїть в разючій дисгармонії саме з духом мови.

Расовий перелі, відмінна будова душі й мозку виявляється тут попередною перешкодою. Це веде нас до висновку, що тільки українська душа й український інтелект можуть відгадати й охопити всі таємниці української мови. Але й вони, коли хочуть це осягти, мусять пильно стояти на сторожі екару, який їм довірено.

Бо мова підлягає небезпечним впливам. Особливо грізним для неї є проникання чужих виразів, які, немов паразити, осідають її і нищать. Таких впливів тяжко уникнути. Їх створює і сприяє їм цивілізаційна співпраця народів. Це — нормальне явище, спертє на взаємній виміні.

Іван Левадний

УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА ПІД ЧАС РЕВОЛЮЦІЇ 1905 РОКУ

(З нагоди 60-ліття)

Українське національне відродження, що прийшло наприкінці XVIII ст. з виступом Івана Котляревського, а далі „Руської Трійці”, зумовило розвиток визвольного руху українського народу за свої права, за вільне національне життя, за своє державне існування. В цьому напрямі були спрямовані діяльність Кирило-Методіївського Братства, цієї першої таємної політичної організації в Києві, і широкі заходи Головної Руської Ради у Львові. Збуджений вогненним словом Шевченка, а потім Франка, український нарід став на шлях боротьби за волю. Цієї боротьби не могли спинити руйнівницькі заходи головного поневолювача України, царського уряду указами 1863 і 1876 рр. про заборону українського друкованого сло-

ва і театру. У висліді тих репресій центр українського національного життя перенісся до Галичини, і це ще більше зблизило обидві частини поділеного між двома імперіями єдиного українського народу, скріпило його віру в справедливість своїх змагань, в потребу єдності і спільної боротьби за державну незалежність.

З кінцем XIX ст., не зважаючи на всі урядові утиски, підноситься знов національне життя на Наддніпрянській Україні, розвивається література, виступають нові поети й письменники: Борис Грінченко, Володимир Самійленко, Михайло Коцюбинський, Леся Українка, розгортає свою працю історик українського письменства Сергій Єфремов. Борис Грінченко організує видавництво книжок для народу в Чернігові, творяться видавничі товариства в Києві та інших містах. Засновується перша всеукраїнська спілка „Громада”, яка очолює провід над усім українським політичним і культурним життям. В 1897 році відбувається в Києві з'їзд представників окремих громад з цілої Наддніпрянської України і постає загальна українська безпартійна організація, що згодом перетворюється в Українську Радикально-Демократичну партію і бере в свої руки керівництво українським національним рухом. Молодь організує Революційну Українську Партію, політичним ідеалом якої є самостійність України. Ця партія друкує відозви та видання в Галичині і поширює їх по всій Україні.

Відкриття пам'ятника Котляревському в 1903 році в Полтаві перетворилось у могутню маніфестацію протесту проти переслідувань української культури царатом і показало велике зростання українського національного руху.

Визвольна боротьба українського народу в часі першої російської революції 1905 року була одним з етапів цього національно-визвольного руху і показала безкомпромісову рішечність народу змагатись за свої права.

Революція 1905 року була поважною силою, що струснула основами Російської імперії і стала грізною пересторогою для самодержавства. Правляча російська олігархія не числи-

~~~~~

Вона виконає своє завдання щойно тоді, коли ми всі зрозуміємо, чим є для нас рідне слово, коли його глибоко покохаємо.

Це — засаднича проблема національної культури. Вона починається від культури мови, і без тієї підвалини й думки годі думати про якусь надбудову.

Нині велика більшість українського народу стоїть ще поза обсягом належної оцінки вартості мови, як засобу взаємного духового проникання. З допомогою мови ми порозуміваємося між собою в ділянці потреб і справ щоденного життя. Але наші душі далекі одна від одної, часто навіть чужі одна для одної. Ми ще не комунікуємося між собою в найбільших і найважливіших речах. Могутні світи Правди, Краси і Добра ще не доступні для українського народу, бо він не вмів їх виразити, ані виражених іншими зрозуміти. Мільйони, отже, ждуть на слово, що пробудить їх до вищого і кращого життя.

Ворота до великого духового зв'язку між нами і мільйонами наших братів ще замкнені. Треба їх широко відкрити, щоб увесь нарід вийшов крізь відкриті ворота на світло. Мова веде до цього світла.

(Наступні статті: Збірна душа і Культура співжиття)

ствах залунали голоси за допущення української мови до народніх шкіл та за повне ска-

сування цензури.

Восени 1904 року Рада Міністрів у Петербурзі висловила за обмеження цензурних утисків над українським словом. Київський і харківський університети виносять ухвалу про допущення української мови в школах і висловлюються за скасування заборони та обмеження української літератури, в чому підтримує їх Академія Наук. Російський Синод знімає заборону з українського перекладу Святого Писання і робить заходи для видрукування Євангелія в українському перекладі. Української мови починають вживати в церковних проповідях і університетських викладачах.

І коли перша українська політична партія РУП, що в 1904 році перетворилася на УСДП, почала вимагати лише автономії України, відійшовши від свого попереднього ідеалу — політичної самостійності, то новостворена Народна Українська Партія, дійним провідником якої став Микола Міхновський, проголосила своєю метою самостійність України. Про цей бурхливий період Сергій Єфремов писав: "Там, як знаємо, точилася боротьба, там текли сльозини, але не фігуральні, якими так люблять зловживати поети, а справжні. Там відбувалася велика трагедія скованої сили, що намагалася скинути з себе налігачі".

Після "кривавої неділі" 22 січня 1905 року в Петербурзі, де маси робітників, що зішлись до Зимового Палацу з петицією цареві, просяли про поліпшення умов існування, були розстріляні, революція охопила цілу Російську імперію. По Україні прокотилася хвиля селянських повстань. Селяни стікали піднімались, відбирали поміщицькі землі і ділили їх між собою. Влітку 1905 року повстали українські моряки на панцернику "Потьомкін" в Одесі. Іх підтримали інші кораблі Чорноморської флотії. В жовтні відбулось повстання українських студентів університету — Державної Думи.

Боротьба українського народу принесла скасування закону 1876 року про заборону української видавництва активізувалися. У пресі і зем-

лях з волею та бажаннями ні свого народу, ні інших народів різонаціональної держави, була не в стані задовольнити соціальні вимоги, розв'язати земельне питання, дати населенню хоч позирність демократичних свобод і забезпечити себе, що зможе й дати керувати країною всупереч прагненню її населення.

Основною причиною революції була велика соціальна нерівність. Купка поміщиків і промишленців мала величезні латифундії та підприємства, з яких здобувала колосальні зиски, а мільйони селян та робітників перебували в злиднях. Головна проблема — земельне питання не було вирішене в інтересах народу. Реформа 1861 року, звільнивши селян від кріпацтва, рівночасно звільнила їх і від землі. Мавши жалюгідні земельні наділи, "вільні" селяни змушені були на кабальних умовах ті в найми до поміщиків. Особливо тяжко відчувало це українське селянство. Аграрне питання було основною причиною незадоволення, що викликало революцію. Його з такою релігійною силою змаював Коцюбинський. Вже в попередніх роках прокотилася по цілій Росії і зокрема на Україні хвиля селянських розрухів, які чимдалі більше зростали. Селянство вимагало розподілу поміщицьких і монастирських земель. Робітники домалали зменшення робітного дня і збільшення платні.

До того долучувалися вимоги поневоленних народів — українського, польського, фінського, білоруського, грузинського, північнокавказьких, туркестанських та інших, що прагнули національної автономії, а то й державної незалежності.

Щоб відвернути увагу народів від їх тяжкої ситуації, царський уряд розпочав у лютому 1904 року війну з Японією, думаючи, що війна викличе патріотичний настрій всередині країни, а перемога зміцнить самодержавство. Але поразки на Далекому Сході ще більше розкрили очі поневоленим народам на їх підневільний стан і зумовили зростання революційного руху, що поєднувалося на неросійських теренах єдиної під'ярженої імперії з боротьбою за національне визволення. Потужний національно-визвольний рух охопив Україну. Під тиском української громадської думки послабли цензурні обмеження українського слова. Українська видавництва активізувалися. У пресі і зем-

М. Чороський

РЕВІЗІЯ МАРКСИЗМУ В ССРСР

Наприкінці вересня цього року Центральний Комітет Комуністичної Партії ССРСР обмірковував важливі господарські і політичні питання. А було що обмірковувати: прибуток советської економіки та її ріст постійно спадають від 1962 року; інфляція з'їдає рубль, не зважаючи на монетарну реформу 1960 року; ціни на товари ростуть, а заробітки обнижуються і в своїй купівельній спроможності, і у відношенні до росту виробничої видайності; по крамницях накопичуються задорогі і низької якості, нецікаві для покупця продукти; в країні шириться безробіття.

Іншими словами, советська економіка загнала у сліпий кут, з якого її годі витягнути, скрупулятно зберігаючи засади ортодоксального марксизму. Тож треба було реформувати

вже не тільки адміністраційними та технічними засобами економічні процеси, але й змінити хоч дещо в теоретично-доктринальних основах.

З головною промовою на нарадах Центрального Комітету виступив Алексей Косигін, голова Ради Міністрів, подаючи черговий плян для оздоровлення економіки, передусім для піднесення виробничої продуктивності індустріального підприємства і поліпшення життєвого стандарту населення. Його промова охоплювала 15.000 слів.

Косигін признався у поважних недоліках советського господарювання: в обниженні його росту; зменшенні продуктивності; помилках у плануванні; в хаотичності і порушенні пропорційності поміж важкою та оборонною промисловістю, т. зв. індустріальною групою „А”

їнського слова. Почала творитись українська преса. Першим з'явився часопис „Хлібороб” братів Шеметів у Лубнах, далі „Рідний Край” у Полтаві, „Рада” в Києві. В університетах національно-свідомі професори почали читати лекції українською мовою.

Навесні 1906 року скликано всеросійський парламент — Першу Думу. В ній було 40 українців, що створили українську парламентарну громаду під проводом чернігівського депутата Іллі Шрага. Українські політичні кола одверто вимагали автономії.

Друга Дума, що зібралась у 1907 році, мала українську громаду з 47 осіб, яка випускала свій орган „Рідна справа”. Головним гаслом українських представників у Думі була національна автономія України — найвище, що вони могли в легальних умовах вимагати. Був підготований законопроект про місцеве самобрядування, про запровадження української мови в школах і судах, про земельну справу та охорону праці.

По всій Україні ширилась національно-культурна праця. Скрізь закладались „Просвіти”, нові видавництва, творилось українські національні клуби. Громадянство вимагало створення кафедр українознавства в університетах Києва, Харкова і Одеси.

З приїздом зі Львова проф. М. Грушевського, в 1907 році до Києва перенесено видання „Літературно-Наукового Вісника”, в 1908 році в Києві заснувалось Українське Наукове Товариство. Головним пресовим органом стала „Рада”, яку заснував Євген Чикаленко і активну участь у якій брав Сергій Єфремов. Широку діяльність на ниві народньої освіти розгорнув Борис Грінченко. В Петербурзі на чолі української політичної та культурної праці стояли Олександр Лотоцький і Петро Стебницький. Для інформації громадянства був заснований спеціальний орган „Український Вісник”.

Револуційні події викликали захоплений відгук в українському письменстві. Під їх враженням створив Франко свого „Мойсея”, їм присвячували свої твори Леся Українка, Олесь, Коцюбинський, Панас Мирний, Винниченко.

Хоч вневдовзі прийшла зміна виборчого закону, запанувала реакція і почався наступ на українське національне життя, визвольна боротьба мала велике значення, зумовила розвиток нашого життя і підготовила до дальших змагань, що прийшли через 12 років з другою революцією.

меться поміж директорами, адміністратією і робітниками, а це спонукуватиме до шораз більшого посилення видайності і зисковості підприємства для загальної користі господарства СРСР. Наприкінці кожного року вони одержуватимуть спеціальні премії та бонуси за продуктивність, виявлену у рентабельності підприємства, орієнтованого на ринок, і тільки у загальних нарисах обмеженого центрального плануванням.

У своїй промові Косігін підкреслив і коначність одноособового управління підприємством, спертого на ініціативі, здібності та вмінні приймати рішення в такій чи іншій ситуації, унезалеженого від дрібнобюджетного центрального планування, яке вбиває інтерес і полет фантазії.

Оцей полет фантазії проявлятиметься в укладанні автономних договорів на продаж і купівлю за зразком автономної розгари ринкових сил у державах Заходу. За недотримання, провали, помилки у виробництві відповідатимуть тепер ті, кому дано свободу рішення. Количсь, сказав Косігін, держава мала тільки права у відношенні до підприємства, а підприємство — тільки обов'язки у відношенні до держави. Тепер буде інакше: управління підприємства матимуть свої права і обов'язки супроти держави, а держава матиме відповідальність супроти подіюнок підприємств.

Щоб збільшити видайність виробничих процесів, Косігін вважає за необхідність покінчити з бюрократизмом, формалістикою і безконечними конференціями, що по суті виводилися з системи центрального планування.

Отже советська економіка знову опинилася на ризикованому закруті.

В реакції на програмову промову Косігіна і рішення Центрального Комітету партії, закінчену преса заговорила про "капіталістичний ухил" у Советському Союзі. В дійсності, коситінська промова — це офіційне прийняття вересневому числі "Вісника", — принципи, які, безумнівно, є ревізією і відступом від Маркса, є новою версією соціалізму, новим маневром в СРСР, який ніяк не може досягнути вищої стадії колективізму, тобто обіцяного Марксом, "раю на землі".

і легкою та споживчою промисловістю, т. зв. індустріальною групою "Б", при чому — в упо-слідженні цієї останньої. Він признався, що ці недоліки весь час потрішували матеріальне становиче советського громадянства, сповільновиали ріст економіки і гальмували розвиток виробничих чинників.

Не називаючи на ім'я, Косігін розправився з Хрущовим і його "волюнтаризмом" та "аматорством". Він гостро засудив децентралізаційні заходи Хрущова із 1957-го року, створені ним районові господарські округи і райди, що виявилися неефективними і тому вже кілька разів були переорганізовані. Також засудив уже зліквідовану Найвищу Раду Народного Господарства СРСР, яку створено у 1963-му році у висліді невдалої хрущовської децентралізації, і Господарську Раду СРСР з різними іншими республіканськими та регіональними господарськими радами. А всупереч хрущовській децентралізації Косігін заповів реставрацію різних всеозаохних, союзно-республіканських і автономних міністерств, які були створені за Сталіна і керували господарськими процесами аж до часу хрущовської реформи в 1957-му році.

Кореспонденти західної преси вже давно звичували про те, що в Кремлі планують створити в економічному житті якусь нову працездатну синтезу поміж сталінським централізмом і хрущовським децентралізмом.

Однак, Косігін у своїй промові підкреслив, що реставрація централізованої підпоряд-сцьким і організаційним поглядом системи буде чимсь відмінним від давніх міністерств, бо в новій системі директори підприємств матимуть далеко більші права і можливості виявляти свою ініціативу, а їхня відповідальність буде поширена з метою осягнути більшу ефективність в роботі і вищу виробничу продуктивність. Поширення прав і ініціативи директорів підприємств ітиме вплир з посиленням індивідуально-матеріальної заінтересованості управлінь підприємств і робітників. Косігін заповів поширення принципів зисковості і рентабельності в підприємствах, зменшення центральної контролю і надання підприємствам права приймати рішення, орієнтовані на потреби ринку і місцеві умовини. Підприємства одержуватимуть більшу частину їхніх зисків, які розподіляти-

Нова структура советської економіки, визначена Центральним Комітетом і передана на апробату черговому з'їздові партії, що відбудеться десь у березні-квітні 1966 року, прийняла в основному засади харківського професора Євсея Лібермана. А ці засади вимагають зміни в плануванні, в політиці цін, інвестицій, в розподілі ресурсів і загальних виробничих норм та квот, даючи при цьому поодинокому підприємству більшу свободу у здійснюванні плану.

Ліберман був першим, що запропонував в СРСР орієнтувати підприємства на „дозаплянкові” зиски і їх розподіл поміж управлінням і робітництвом для збільшення виробничої продуктивності. А в цьому не можна не додати елементів „капіталістичного думання”.

Однак, Ліберман у своїх пропозиціях не йшов ще далеко. По гострій критиці „сталіністів” він навіть дещо відступив, заявляючи, що рентабельність є не єдиним, а лише одним із багатьох показників успішності господарського процесу даного підприємства. У 1962-1963 роках він розробляв головний принцип зиску і рентабельності. Але за поштовхом ліберманівських ідей Немчінов, Трапезніков, Бірман, Малишев, Волков, Хачатуров, Шкатов та інші советські економіки і практики-індустріяли посунулися у своїх пропозиціях реформи куди далі.

Наприклад, Немчінов рекомендував запровадження контрольованої розгри ринкових сил і регабілітації капіталових відсотків як показника видайности капіталів і інвестицій. Хачатуров домагався вільного встановлювання цін залежно від потреб ринку. Шкатов вважав за konieczне регабілізувати економічну ренту як показник продуктивного використання ресурсів. Волков пропонував дати максимум свободи підприємству в його ринкових операціях. Малишев навіть заперечив можливість раціонального встановлювання цін центральним апаратом, а Трапезніков і Канторович з усією рішучістю висловлювалися за принцип зиску і його розподілу в підприємстві як єдиноуспішний засіб для піднесення виробничої продуктивності.

Косигін не пішов так далеко, як рекомендували різні „ліберманісти”, бо це було б явним відходом від марксизму, а не тільки його ревізією. І вже самий поворот до частинно сталінської побудови промислової економіки по лінії міністерств доказує, що большевики не дума-

ють ліквідувати центральну державно-партійну контролю економічних процесів.

Однак, допущення принципу зиску і його розподілу в підприємстві, зменшення плянувального тиску і допущення більшої свободи у взаєминах поміж підприємствами; наголошення індивідуальної ініціативи і рішення, керованих бажанням зиску і грошової винагороди; збільшення присадибних господарств і свободи селянина вирощувати худобу для власної потреби або для продажу; наголошення комерційної реклами і інші подібні зміни, допущені нині в СРСР — все це свідчить про ревізію Маркса і ступневе відхилення від його доктрини, хоч Косигін і советська преса гаряче цьому заперечують.

Косигін висміював у своїй промові твердження західних експертів, що ці реформи криють у собі зародок капіталізму та капіталістичного думання, і пробував доказувати, що принцип зиску, поділ зиску, грошові спонуки й премії — це тільки нові засоби „соціалістичного” господарювання, які вестимуть до комунізму, і що уряд та комуністична партія залишаються вірними доктринам марксизму-ленінізму.

Але хто в це повірить? І чи сам Косигін у це вірить? А коли так, тоді хай він прочитає, що писав Маркс, зокрема, про зиск, індивідуальне бажання зиску, капіталові відсотки, господарську ренту і свободу ринкової розгри сил. І тоді він переконається, чи ліберманізм противиться Марксові, чи ні.

Косигін обіцяє знамените покращання господарського стану СРСР по переведенні змін.

Ми вже багато разів чули про це і від Леніна, і від Сталіна, і від Малєнкова, і від Хрущова. Але досі нічого путнього з усіх тих обіцянок не вийшло. СРСР борсався, борсається і борсатиметься у своїх господарських клопотах. Та коли б цим разом і сталось інакше, то лише завдяки застосуванню деяких елементів вільного ринку. Це була б Піррова перемога і переконливий доказ неспроможности системи колективізму і практичної непридатности марксизму, що вже у 1959-63-му роках ствердили німецькі соціалісти, відпекавшись Маркса з його „Капіталом” та „Комуністичним Маніфестом”.

З другого боку серйозні сумніви зрджуються на Заході щодо всього того ліберманівсько-

В. Немир

ПАЦИФІСТИ І ЗАКАПТУРЕНІ КОМУНІСТИ

Події останніх тижнів — добре зорганізовані та кимось фінансовані вуличні виступи проти політики Уряду ЗДА у В'єтнамі — наглядний доказ, що пацифістичні і деякі студентські групи інфільтровані і контрольовані комуністами. Заговорили про це не тільки преса, але також урядові чинники, в першу чергу ЕфБіАй, яке устами Едгара Гувера перестерігає населення проти цієї пошести.

Едгар Гувер каже, що комуністи намагаються інфільтрувати все, що вдасться, щоб шкодити американській зовнішній політиці; вони просякають також в рух за цивільні права муринів і докладають всіх зусиль, щоб здобути вплив на студентську молодь. Хоч провідник комуністичної партії ЗДА Гус Голл заявляє, що його партія не залежить від закордону, і покликається на конституцію ЗДА, яка дає кожному право пропагувати свої ідеї, дійсність є іншою: комуністичні функціонери часто їздять до Москви, де їх повчають, як вони мають діяти, щоб якнайуспішніше шкодити своїй батьківщині. Комуністи, — каже Е. Гувер, — вико-

косигінського маневру. Зокрема німці дуже сумніваються у щирості тієї реформи і в її теоретичній підбудові. Вони вважають, що це по суті тільки намагання приколосати чуйність громадянства в період великих внутрішніх і зовнішніх труднощів; що більшовики надалі залишаються одержимими колективізмом, і коли б у висліді цієї „лібералізації” віжки стали виховзуватися з рук партії, вона повернеться до крайньої реакції. Але більшість експертів советської економіки погоджуються з тим, що косигіно-ліберманівська реформа є таки наслідком провалу теоретичних основ комунізму.

Нова реформа напевно ще більше посилить хаос в економіці ССРСР, бо десятки тисяч дезорієнтованих бюрократів треба буде перекинути з однієї адміністраційної клітини до другої. І дрібні поступки в сторону одиниці не зліквідують фундаментальних недоліків советського господарювання, що основною своєю ціллю мають контролю і експлуатацію поневолених Московою народів, передусім українського.

ристовують кожную нагоду, щоб розпалювати пристрасті серед чорного населення, пропагувати ненависть між білими і чорними. В роках 1964-65 вони виявляли особливу активність в університетах і коледжах, промовляючи до приблизно 40.000 студентів.

Звіт Едгара Гувера це була тільки загальна аналіза дій комуністичних ячеек в ЗДА. Зрештою, не все проголошено з того, що знає про комуністичну змову ЕфБіАй.

Децо про осяги пацифістично-комуністичної мафії

Осягом пацифістично-комуністичних змовників можна вважати студентські демонстрації проти війни у В'єтнамі, в яких агітатори закликають молодь виступати проти законів власної країни, не йти до армії, палити прилюдно мобілізаційні картки. Під гаслами „миру” комуністи намагаються організувати громадську думку проти політики уряду ЗДА не тільки у В'єтнамі, але взагалі в Азії. Сприяє їм в цьому глибока криза, що її переживає Захід, зокрема його молодь. Серед добробуту і матеріальних вигід тут недобачають загрози комуністичної пошести, що збирає своє жниво, залишаючи моральну руїну.

Комуністичні змовники засуджують Америку як „агресора” і, використовуючи своїх агентів, у спілці з снобами та бітниками (цих останніх московська „Правда” називає революціонерами, розчарованими в буржуазній цивілізації), з людьми, що прагнуть реклами, і з субверсійними організаціями — влаштовують дикі демонстрації на вулицях великих міст Америки, Європи, Азії й Африки, на яких таврують „імперіалістичну” політику ЗДА і заявляють про свої симпатії до комуністичних банд В'єтконгу.

Де шукати причини лиха?

Відомо, що ціллю Москви є „угробити” вільний світ, і до тієї цілі комуністи прямують різними стежками: через локальні війни, революційні зриви, масові демонстрації, страйки і... потаємне проникання в усі ділянки життя

на Заході, головню в шкільництво. Зодягнувшись в тоги професорів, комуністичні слуги (декого з них чомусь називають „советознавцями“) прополоскують мозки недосвідченим студентам і середньошкільній молоді, підготовляючи їх до сприймання ідей марксизму-ленінізму. А щойно пізніше включають цю молодь до практичних акцій, протиурядових виступів, грилюдних зрадницьких заяв, топтання національних святощів їхньої батьківщини.

Ось конкретний приклад: Ричард М. Ніксон, промовляючи на передвиборчому зібранні в Нью Джерзі, вимагав звільнити професора історії Юджіна Д. Геновеса з Рудгерс університету, який публічно проголошує, що він бажає перемоги В'єтконгу. Ніксон запитав присутніх на тому зібранні: „Чи може особа, затрунена державою, уживати своєї позиції на те, щоб морально допомагати ворогам ЗДА під час війни?“ Присутні відповіли голосним триразовим — ні, ні, ні! Ця позитивна реакція публіки свідчить про наставлення більшості американців до комунізму.

Але це голос народу, голос тих, що не мають ексекутивної влади. А як справа з офіційними чинниками, федеральними, стейтовими і міськими, які в обличчі наявної загрози толерують прокомуністичних професорів?

З Білого Дому повідомляють, що Уряд і сам Президент Джансон стурбовані бешкетами студентської молоді. Але чи самою турботою усувається лихо? Не такого роду комуністична пошесть, щоб її можна було зліквідувати голословними заявами. Цю чуму можна усунути лише наполегливою, рішучою боротьбою. Не толеруванням Юджіна Д. Геновеса та йому подібних, а повною деградацією і викиненням з державних шкіл слуг комунізму Уряд ЗДА позбудеться хвороби, що загрожує здоровому організмові великої держави.

Кажуть, що нема зла, яке б не вийшло на добре. Підсилювані комуністами пацифістичні деструктивні акції вже викликали корисну реакцію, і боротьба в площині ідейній уже почалася. Ганебні виступи пацифістів зрушили сумлінням тих, що відповідали Ніксонові триразовим „ні“ і змусили їх вийти десятками тисяч на вулиці, щоб підтримати свій Уряд в його боротьбі з комуністичними бандами у В'єтнамі. Антикомуністичні демонстранти не тіль-

ки засуджують протестаційні акції пацифістів, але вимагають також викинути червоних професорів з університетів і ближче приглянутись підривній роботі комуністичних ячеек на терені ЗДА.

Одна з таких демонстрацій відбулася 30 жовтня ц. р. також у Нью Йорку, в якій взяло участь біля 80.000 осіб, що маршували з антикомуністичними транспарентами. В тій демонстрації взяли участь і емігранти поневоленних Москвою народів, в тому числі й українці, в більшості молодь СУМА та члени Організацій Українського Визвольного Фронту. На жаль, не було там молоді, зорганізованої в інших українських молодечих організаціях.

Такого роду демонстрації дали поштовх до створення нового студентського руху, що поставив собі за мету рішучу боротьбу з комуністичною інфільтрацією. Цей рух не тільки організує демонстрації, панелі, дискусійні вечори, але вживає також практичних заходів, щоб не допустити до поширення комунізму в університетах.

Як повідомляє преса, речник Американського Червоного Хреста заявив, що понад 100 тисяч студентів високих шкіл ЗДА виявили бажання пожертвувати свою кров на потреби американської армії у В'єтнамі, тим самим даючи гідну відповідь збаламученим пацифістами колегам. „Ми підтримуємо рішення нашого Уряду продовжувати боротьбу з комуністичними впливами в Азії і в кожній іншій частині світу“. — заявив представник антикомуністичного руху студентів.

Хто фінансує протиурядові виступи?

Кореспондент московської „Правди“, який з нагоди міжнародного тижня навчання виступав з доповіддю в Торонтському університеті, сказав між іншим таке: „Америка стоїть перед осудом свого власного народу. Протестаційні походи щойно почались. Вони будуть приборати на силі і поширюватися. Американський нарід виступає проти війни, він підтримує морально і матеріально борців за мир“.

Федеральні чинники у Вашингтоні повідомляють, що пацифістичний, виразно протиамериканський рух спирається на „новеньких 100-долярівках“, що їх вкладають на конто пацифістів в Мехіканський Центральний Банк „при-

І. Боднарук

ПРО ЗДОРОВУ І НЕЗДОРОВУ КРИТИКУ

Великі люди сучасної доби однозгідно заявляють, що криза теперішньої людини це передусім моральна криза, що людство можна врятувати тільки тоді, коли знайдуться ще в світі такі народи й держави, які не посоромляться будувати своє життя на принципах християнської етики.

Л. Мосендз писав у своїх листах: „Письменником бути, та ще в наші часи, це щось більше, ніж пером водити по папері. Це покликання

ватні особи”. 100-долярівки з початковою серією K-3735411 сотнями тисяч кинуті на підтримку жовтневих виступів пацифістів у ЗДА.

Хто криється за тими „приватними особами” і хто є фактичним керівником розрухів — кожному зрозуміло. Знають про це також американський уряд, ЕфБіАй, Найвищий Суд, головний прокурор. Один американський публіцист заявив: „Ідіть за ниткою, попадете в Кремль!”

Знати і діяти — це дві різні речі. Знати, але не діяти — це прийняти до відома і дати тим самим можливість поширюватися пошесті комунізму. А діяти — це спинити, не допустити до поширення зарази. Однак поборювати цю чуму можуть тільки свідомі антикомуністи, гарячі патріоти. Творці туманного політичного клімату, прихильники коєкзистенції з Москвою не надаються до цього завдання. Його підніметься патріотична молодь і всі ті, що відчують небезпеку.

Мафія напевно введе ще не раз бородатих парубків на „барикади”, мовляв, „врятувати демократичні свободи”.

Комунізм, щоб його перемогти, треба активно поборювати як найбільшого ворога людства. Треба ізолювати від політичного, громадсько-суспільного і виховного секторів усіх явних і закаптурених комуністів та їхніх симпатиків, позбавити їх будь-якої можливості впливати на молодь.

Місце української патріотичної молоді з тією американською молоддю, яка зрозуміла загрозу збоку комунізму і розпочала з ним непримиренну боротьбу.

Боже”. А о. Василь Ваврик ЧСВВ у „Вимогах модерного часу в письменників і проповідників” („Світло”) каже: „Бажанням папи Івана ХХІІІ було служіння словом із сторони письменників і проповідників. Письменники й проповідники це великі суспільні працівники. Їх праця звернена на формування людського ума й серця на ушляхетнення людської, незмірно достойної, безсмертної душі. Працюють же вони словом. Одні словом писаним, другі словом живим, у проповіді. Щоб служити народові словом, не вистане дбати лише про „солов’їний” звук мови, але треба говорити правду й писати правду. А це не раз дуже тяжко, часом і небезпечно. Щоб служіння словом було вартісне, треба писати й говорити не лише для попису, але для потреб душі нинішнього читача і слухача”.

Головною рисою демократії є свобода критики, свобода дискусії й вислову своєї думки. Великою загрозою для демократичного ладу було б намагання заткати уста тим, що мають іншу думку, і, зокрема, знищити одну з головних свобод, свободу преси. Цю благодать вільної преси й вільного суспільства окреслив колись Вольтер такими словами: „Не погоджуюся ані з одним вашим словом, але готов умерти за те, щоб ви мали право їх висловити”.

На жаль, нинішня критика опинилася на манівцях і здебільшого перестала виконувати свою велику роль. Нинішній критик і рецензент часто не може сказати повної правди. Він спутаний щодо свободи вислову й не може писати так, як йому диктують совість і власне переконання. Разом із тим незavidна роль нинішнього редактора взагалі а українського зокрема. Кожна наша газета на еміграції повинна бути нашою історією і подавати правдивий матеріал для майбутнього історика нашої скитальщини. А чи так воно є насправді?

Український редактор приневолений часто переформовувати правду й коритися диктаторі різних обставин і моментів. Він потребує підтримки читачів, а ті читачі часто-густо не люблять правди. Редактор відповідає за все, що скоїться недобре на сторінках часопису: за неправдиві інформації репортерів, за одно-

бічні статті дописувачів тощо. А найбільша його трагедія в тому, що він іноді мусить хвалити те, що треба було б засудити. Автори, замість прислухатися до голосу також негативних рецензентів і підвищувати свій рівень, хочуть тільки прихильної оцінки, і тільки таку оцінку визнають.

Олег Лисяк не переборщив, коли писав у „Свободі” (17. XII. 1960): „Не завжди безпечно в нашій пресі вести дискусію, зокрема щонебудь критикувати, а особливо якісь визнані й признані височини. Ми самі себе обманюємо, творимо штучні величини, ставимо перед очі нашій молоді не живих, нормальних людей, але якихось неіснуючих титанів, забронзовані фігури, які являються комасацією всіх можливих чеснот, творимо „національну мітологію”, вартість якої навіть для її творців часто сумнівна”. „Критичних окулярів” бракує аж надто часто нашим рецензентам, дописувачам, особливо промовцям на всяких національних святах. Про це пише той же письменник у „Свободі” з 26 листопада 1960 р.: „Деякі з наших промовців допускаються справжніх оргій самообману і блефу, і то не лише відносно „сірої давнини”, але й подій, що їх поважна частина слухачів пам’ятає”.

Нема ні одного числа нашої газети, де б не знайшли ми прикладів розпаношеної „похваломанії” і „кадильництва”. Я розумію, що людей до праці важко знайти в умовах американського матеріалізму і знецінення духових вартостей, а тому треба „підносити на дусі” тих нечисленних, що ще беруть участь у суспільній праці. Але чи не йдемо ми задалеко, забуваючи, що основний обов’язок преси говорити правду й давати вірний образ життя? Чи так важко знайти бодай золоту середину між цими двома бігунами й не втрачати почуття міри? Навіть у час загального помішання понять і загальної забріханості, що панує в теперішньому світі, ми не можемо дозволити собі жити в атмосфері постійного самообману, приймаючи за правду те, що є часто її повним запереченням. Український журналіст не сміє вихвалити те, що слід йому гудити. Колись у Рідному Краї навіть після солідних університетських студій студент соромився вміщувати в газеті свою знімку й хвалитися своїми

досягненнями. А тут кожне число нашої газети завалене дописами про успіхи нашої молоді, іменини, уродини, „приємні несподіванки”, і то часто такої молоді, що її не побачиш ніде в нашому громадському житті. Батьки хваляться навіть „досягненнями” дітей, що закінчили народню школу! Вміщують у газеті широку біографію свою і сина з суперлятивами та ще й підмащують її „заслугами” для української справи.

Вміщуючи в газетах звіт про імпрези, пресові референти вбачають своє завдання не в тому, щоб дати об’єктивну оцінку виконавцям, але щоб відзначити заслуги своєї організації і спонзора імпрези та якнайбільше розхвалити всіх учасників імпрези навіть тоді, коли імпреза була невдатна. Не треба й говорити, що такою „оцінкою” дописувач тільки деморалізує виконавців імпрез, розсухвалює їх і звільняє від обов’язку бути відповідальним за рідне мистецтво. Дуже часто оцінюють такі імпрези люди некомпетентні, які не вміють дати об’єктивної оцінки для мистецької сторінки й культурного рівня імпрези. Але їй не треба виконавцям і спонзорам імпрези; вони домагаються тільки похвал.

Некомпетентні люди трапляються і в нашій літературній критиці. Їх зараз пізнати по претенсійних виступах, тону учености, з яким подають свої мудрощі, і зневажливому жесті, з яким немилі їм твори зараховують до підрядних. Дуже поширене в нас явище — це гуртківство. Гуртківці хвалять „своїх”, хоч би вони й нічого не були варті, а гудять „чужих”, хоч вони й дають щось путне. Вони радіють, що тій чи іншій нашій організації не повелось, а про реальну внутрішню співпрацю наших товариств і організацій уміють тільки прилюдно деклямувати.

У нас прийнявся загально невірний погляд на критику. В нас думають, що коли хтось когось критикує, то цим робить кривду, а то й шкодить національній справі. Внаслідок того майже кожний, хто щось робить і десь виступає, думає не про те, які будуть наслідки і якість його праці, а про те, що про нього в газетах напишуть. Через те дедалі більше спадає рівень наших культурних здобутків. Вихваляючи всіх без розбору, самі придушуємо

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ УКРАЇНИ В XVI-XVII СТОЛ.

На сторінках „Українського Історичного Журналу”, ч. 9 за 1965 р. В. Сидоренко, на підставі дослідження архівних джерел, вмістив статтю про вогнепальну зброю, якої вживали на Україні в XVI-XVII стол.

Стаття цікава тим, що вона не тільки подає відомості про озброєння українських козаків та селян, але й тим, що на підставі її можна зробити висновки про організацію, а також напрям розвитку тогочасного українського війська.

В „Українських народніх думах” (Київ, 1955 р.) є чисельні згадки про вогнепальну зброю XVI-XVII стол. Міщани були зобов'язані мати зброю для оборони міста. В цеху кожний майстер мусів тримати мушкет завжди справним і мати до нього запас пороху і кулі.

Значну кількість вогнепальної зброї мали і українські монастирі. Так, наприклад, у згадках про Ладинський і Густинський монастирі пишеться й про вогнепальну зброю — самопали, якими вони диспонували.

Українське козацтво мало по кілька рушниць на особу, і тому сучасники називали їх „вогнестим військом”.

Головною зброєю козака-піхотинця були рушниця, шабля, досить рідко лук. Про це пишуть у своїх спогадах посланець Папи Римського Гамберіні, шляхтич Я. Собеський та шведський посланець Гільденбрандт.

Озброєння козаків вогнепальною зброєю сприяло їх успішним бойовим діям проти польського та московського війська.

Найстарішою українською вогнепальною зброєю був **кий** залізний. Це була залізна або мідна рура, що в

одному кінці мала дерев'яний гудзик, яким упиралося в плече. Щоб вистрелити з „кия”, порох запалювався тліючою губкою через отвір у рурі зверху. Ця зброя досить скоро зникла з ужитку, як невігідна. Лише окремі її зразки залишилися в 1552 р. у Київському, Черкаському, Луцькому і Мозирському замках, а в 1621 р. вона мала ще місце у Старокостянтинові.

„Кий” заступили **гаківниці** — залізні або мідні рури, які на затильному кінці мали дерев'яний патик. Цим патиком вояк упирав гаківницю в своє плече. Гаківниця мала підставку або гак, що поглинали реактивний поштовх під час пострілу. Порох запалювався гнотом крізь отвір зверху, а в досконаліших гаківницях — збоку. В XVI стол. піхота і кіннота мали на озброєнні кози — вдосконалені гаківниці з дерев'яним ложе. Перші „кози” важили 15-16 фунтів кожна і стріляли кулями, які виливалося з одного фунта олова по 10-12 штук.

У 1544-1552 рр. гаківниці були дуже поширені на Україні. У Володимирському, Черкаському, Крем'янецькому, Київському, Житомирському, Канівському, Луцькому, Вінницькому, Остерському та інших замках гаківниць було значно більше, ніж іншої ручної вогнепальної зброї.

Залежно від розмірів ця зброя поділялася на **гаківниці** і **півгаківниці**.

Через деякий час появилися гаківниці з гнотовим курком. Коли натискали на спусковий гачок, то курок із тліючим гнотом, затиснутим на кінці курка, торкав-

справжні таланти, бо не створюємо для них пригожої атмосфери, в якій вони могли б розвиватися. Щоправда, самовдосконалення можливе, але дуже важко його досягнути, коли нема зовнішньої спонуки, що зворушує сумління. Тому треба нам критиків, але критиків компетентних і таких, що вміють висловлювати свою думку щиро й відважно.

Кінчаючи, хочу зацитувати деякі місця із статті П. Кізка „Не консервуймо себе!” („Українське Слово”, Піттсбург, серпень, 1962). Він писав так: „У нашій еміграційній дійсності завелось дуже аномальне явище самовихвалення, самореклямування, протекціонізму, підлесництва один до одного, взаємної поруки і т. п. Коли, наприклад, видає книжку якась організація і її часописи дають на книжку рецензію, то вже неодмінно буде все „надзвичайно”, „знаменито”, „високоякісно” і т. д. І так у нас виробилось внутрішньосуспільне законсервування в одній нашій „кадильній баньці”, де ми всі себе взаємно хвалимо й під-

носимо, а коли кого критикуємо, то вже не просто вказуємо на негативні моменти поступовання або прояву людей чи середовищ, а просто „лупимо” так, що хитається на ногах і той, що лупить. Візьмімо, для прикладу, наші академії, збори, різного роду святкові імпрези. Просто жах бере, коли отак не раз самих себе дуримо. І це в кожній ділянці: в музиці, співах, танцях, промовах, мистецтві і навіть у політиці. Промовець у нас (кожний!) завжди виголошує „глибокозмістовну” доповідь; декляматор чи рецитатор виявляє „надзвичайні” здібності в красномовстві; президія тих чи інших сходин „прекрасно вив'язується із своїх завдань”, а пані, що готували підвечірок, „не покладали рук” працюючи. В газетних описах про академії та імпрези відзначається теж упорядників заль, тобто тих, які розставляють крісла, столи тощо, і теж кажеться про них, що вони „з великою посвятою працювали”... Пощо й нащо оця вся наша еміграційна алилуйщина?”

ся пороху на полиці. Завдяки простій та міцній конструкції гнотові курки різних типів вживали на Україні до кінця XVII стол.

Вдосконалення гаківниць з часом привело до їх диференціації. Для оборони кріпостей використовувалося гаківниця збільшеного калібру, а в боях на полі — гаківниця невеликих калібрів. З їх удосконаленням вони одержували назву: ручниця, гаркебуз, мушкет, карабін.

У цей час появляються вже й кремінні курки. В основному вони мають два типи: колісцеві й ударні. Головною частиною колісцевих курків було сталеве колісце з насічками під полицкою (як у запальнички). Коли натискали спусковий гачок, спеціальна пружина обергала колісце, а насічки викресували іскри з кременю. Іскра запалювала порох на полиці, і вогонь крізь запальний отвір проходив до порохового набою цівки.

Ударні кремінні курки були різні. На Україні переважали курки азійського та нідерландського зразків. Нідерландський курок називали „шкотським”.

У першій половині XVII стол. на Україні поширюється французький кремінний курок.

У першій половині XVI стол. з'являється на Україні гаркебуз. Спочатку він був важкий, мав калібр 12,5-18,5 міліметрів. Загальна довжина його становила 1,2-2,4 метра, стріляв він на віддалі 250 метрів, досить влучно. Гаркебузні кулі важили 1/16-1/20 фунта. Порох на полиці запалювали гнотом курком, пізніше — колісцевим або ударним. Гаркебуз був дорожчий за рушницю. Ним були озброєні ресестрові козаки, а також запорожці.

На початку XVI стол. в Іспанії з'явився мушкет — важка рушниця. На Україні мушкет поширюється в середині того ж століття. Калібр його був 22 мм., довжина — 160-180 см., вага 8-10 кгр., вага кулі 50 гр. Мушкет стріляв на відстань до 400 метрів.

У XVI-XVII стол. на Україні була й така вогнепальна ручна зброя як півгаки, карабіни, яничарки (ще їх звали яниченики), бандолети, гольдинки, пицалі та самопали. Півгак — це прототип пістолі. Він був помістечки оброблений і досить дорогий.

Короткими рушницями — карабами (звідси назва карабін) озброювалась українська піхота і кіннота. Карабіни чіплялося на гачок до пояса і тому іноді мали вони назву бандолети. Яничарками називали турецькі рушниці з гнотом або ударним кремінним курком азійського типу. Ці рушниці були особливо поширені серед запорожців.

У другій половині XVII стол. зустрічаються на Україні й гвинтові рушниці — гольдинки. Польський історик З. Глогер вважає, що ця назва походить від курляндського містечка Гольдінген.

Назва рушниці пицаль була загальною і не визначала певного типу рушниці. Те саме і з самопалом. Ним називали турецьку рушницю, гаркебуз і мисливську гвинтівку.

В описі майна князів Острозьких у Дубенському замку зустрічаються численні зразки різноманітної зброї, зокрема еспанські мушкети з двома цівками та різними курками.

У гетьмана Самойловича були рушниці, шаблі, луки, пицалі, мушкети, карабіни, цівки та курки яких прикрашені золотом і сріблом, а дерев'яні частини перламутром.

З перегляду архівних джерел можна зробити висновок, що запорозька піхота була в основному озброєна рушницями, гаркебузами, мушкетами. В поході їх носили опертими на лівій долоні і плечі. Кулі тримали в чересі, порох — у порохівниці або в звичайному розі.

Подав І. Карпович-Дубиняк

Володимир Гаврилюк

ОСІННІЙ МЕДОКВІТ

На стрісі хатній сонце дрімки, дрімки.
За садом чистосиня неба стрімкідеть.
Надходе осінь, сохне виноград,
Біжить кудись тополь над полем ряд.

Як медоквіт, зо стріхи вечір капле.
О, як болить — од росяної краплі,
Що впала і розтанула в огні —
Земля у перестояллім вині.

Львів, 1938

М. Островерха

ДУМКИ ПРО МОЛОДЬ (Лист з Риму)

Світ — це велика і відкрита книга знання, що її найкраще читати в молодих роках. З цієї книги можна багато й доброго — при докладному й мудрому спостереганні — навчитись, буваючи між усякими народами, в усяких країнах світу. То й не диво, що — як собі пригадую з моїх давніх молодих літ — був я найщасливіший, коли міг вирватися поза кордони своєї країни і полинати в інші краї. Думаю, що найбільшим щастям молодого людини, коли наплечник на плечах і — гайда у новий, незнаний, цікавий, деколи й дивний світ.

На короткий час, перебуваючи в переїзді через Францію й Італію, осів я в Римі. Постійно „тримаю на оці” молодь усіх народів, що відвідує вічне місто Рим. Ви тут почувсте всі мови світу, як вони одна за одну зазублюються, еднаються: англійська, еспанська, німецька, португальська, італійська французька, арабська, гіндуська, голландська, норвезька, шведська, японська, китайська й інші — усі вони творять тут дивну симфонію спільноти народів і рас. Цю міжнародню мішанину найкраще схопити в Римі біля базиліки св. Петра, де від 7-ої години ранку до 7-ої години вечора

З ЧУЖИХ ПУБЛІКАЦІЙ

УПА В СПОГАДАХ ВОРОГІВ

У Варшаві, при Алеї Незалежності ч. 100, міститься редакція польського ілюстрованого журналу „Граніца”. З цього журналу передруковано деякі уривки із статей п. з. „У змаганнях з УПА”, що мають підзаголовки: „Жовніри ВОП зазнали поважних втрат у боях з Українською Повстанською Армією. З нагоди 20-ліття перемоги над фашизмом хочемо познайомити читачів з деякими боями, що їх мали воїсти з УПА на південнім кордоні”.

Залишаючи на боці виразно тенденційні місця з брудною лайкою і специфічною комуністичною фразеологією, відготовуємо без коментарів таке:

„Після закінчення воєнних дій прикордонна смуга в південних повітах Ряшівського воєводства і східних воєводства Краківського була все ще окупована Українською Повстанською Армією. Організація Українських Націоналістів скріпила пропагандивну акцію проти молоді народної влади серед українського населення. Члени ОУН організували по селах віча і закликали чоловіків вступати в ряди УПА.

... Число підвідділів УПА систематично зросло. Частина з них, переслідувана советськими органами безпеки, перейшла польсько-советський кордон і знайшла сховище в Бескидах. Діяльності УПА сприяв факт недостатньої охорони кордону і брак координації між Польщею, ССРСР і Чехо-Словаччиною в поборованні бандерівців...

Обсадження кордону восени 1945 року частинами ВОП (Війська Охорони Пограниччя) зустрілося з контратаками УПА. Головний удар бандерівці скерували передусім на телефонічні лінії і шляхи. Українській Повстанській Армії головню йшлося про те, щоб спаралізувати зв'язок і згодом зліквідувати „стражницю”.

Найбільш загроженим відтинком була Команча. 9-го грудня місцева „стражниця” зазнала перших втрат. Патрулю, яка верталася зі служби, заатакував із засідки відділ УПА. У бою загинули два живіри. Кілька днів пізніше бандерівці обстріляли „постерунок” МО в Команчі. Доперва вислана зі „стражниць” допомога змусила їх відійти.

безперервно напливають і відпливають тисячі. І, як ніколи — й цього 30 років тому не було — молодь майже переважає. Що вельми цікаве: цю всесвітню молодь єднає „стиль” одягу — якнайскромніший. Багато юнаків у синіх вузьких штанах, що то в Америці на фармах носять, сорочина й постолі на ногах та наплечник. Подібно й відповідно одягнені дівчата. Всі — щасливі, осмалені, очі прагнуть просторів і далини. Словом — модерні Телемахи!..

І завсіди, споглядаючи на цю міжнародню молодь, було мені сумно, що в симфонії цих мов не чую української. У душі лаяв наш провід, нашу молодь, що зачинилась у своїм гетто, а то й гірше: пропадає серед інших спільнот.

Але несподіванка! Чи не в серпні сиджу собі під колоною на майдані св. Петра, поринувши у добру книжку, як із світу уяви виринає мене гомін української мови. Підношу очі — йдуть щасливі, розсіяні наші юначки і юнаки: сумівці з Канади і ЗДА із своїми

добрими, милими та культурними провідниками. Розуміється, я й прізвищ їх не знаю та й не питався за них. Знаю, що був стрункий високий хлопець — син мого приятеля покійного, нашого письменника Зенона Тарнавського. Скільки їх було? Майже п'ятдесятка. Знаю, що були й у нашого Митрополита Кардинала Кир Йосифа Сліпого; що там висповідалися і були на Службі Божій, що її відправляв сам Кардинал; усі запричащались. Знаю, що відвідали також Високопреосвященнішого Кир Івана Бучка.

Врешті СУМ перервав недобру традицію мислення, що найліпше сидіти в хаті і — рушив у світ. Став на шлях, як уже сказав я, Телемаха! Це, маймо надію, початок до того, що вже кожного літа наша молодь, а з нею й наша мова вливатимуться у гармонію всіх інших всесвітніх мов, народів, рас, що перемандрують стару Європу з її культурою.

І це започатковує у сучасну пору СУМ!

У грудні 1945 р. штаб УПА організує на території Бескиду нові з'єднання.

24 грудня 1945 р. бандерівці в силі чоти заатакували „стражницю” в Яселі. Однак, вартівник успів заалармувати залого, яка зайняла місця в бункрах і вогнем стримувала напасників. Бандерівці декілька разів поновлювали наступ, але без успіху. По півторагодинній битві відійшли, забравши поранених і вбитих...

Напад на „стражницю” в Яселі був початком широкозаплянованої акції упівців на об'єкти ВОП. Розвідка ВОП звітувала, що УПА планує скріпити наскоки на „стражницю” з приходом весни. Зрештою вказували на те реорганізаційні, пропагандивні і мобілізаційні кроки провідників ОУН і УПА в Бескидах.

... Ті всі потягнення були, без сумніву, ділом Мирослава Онишкевича, який ще восени 1945 року перейшов кордон з ССРСР до Польщі і на доручення Головного Військового Штабу УПА в Советському Союзі мав на польській території довести УПА до повної бойової готовості. Онишкевича найменовано верховним командиром УПА в Польщі.

У короткому часі він зумів взяти в свої руки цілість організаційних і персональних справ УПА. Перевів реорганізацію відділів, створив підстаршинські школи і найменував нових командирів чіт. Поважною мірою він причинився також до створення серед українського населення розвідувальної мережі. Завдяки тому розвідка УПА могла орієнтуватися в рухах наших військ.

Сили УПА на відтинку бригади ВОП становили коло 850 людей. Бандерівці в тому районі зорганізували відтинок „Лемко”, в склад якого входили два курені — Рена і Байди та сотня Смирного, що діяла в повітах Горлицькому і Новосанцькому. Курінь Байди нараховував 312 людей і мав чотири сотні: Бурлаки, Ластівки, Громенка і Крилача. Кожна сотня мала по 2 тяжкі кулемети, по 10-15 ручних кулеметів, а всі упівці мали автоматичні пістолі, карабіни, гранати. Куренем Рена безпосередньо керував командант тактичного відтинку, майор Рен. У склад куреня входили сотні: Біра, Бродича, Хріна (у автора „Гриня” — прим. перекл.) і Стаха, разом коло 420 людей. Озброєння було подібне як у курені Байди. Слід, однак, доповнити, що, крім машинової і ручної зброї, кожен

курінь диспонував легкою артилерією та мінометами...

Використовуючи свою мілітарну перевагу, підвідділи УПА навесні 1946 року розпочали готування, щоб зліквідувати „стражницю” і станиці ВОП у Бескидах.

Згідно з рішенням Мирослава Онишкевича, приступлено до ізоляції наших підвідділів від допомоги ззовні. Ще зимою бандерівці знищили два кілометри телефонної лінії і спалили 20 будинків у селі Липівці. У лютому зірвано зв'язок між трьома „стражницями”. Бандерівські сапери знищили також залізничні мости на відтинках Загір'я-Ольшаниця та Загір'я-Команча і розмонтували рейки в багатьох місцевостях.

Дорогу з Тісної до Балигороду в районі гори Яблонка забарикадували поваленими деревами і засіками з кільчастого дроту. В такий спосіб Тісенський район цілковито опанувала УПА.

Беручи до уваги небезпечну ситуацію, командант маневрової групи кап. Пільвінський вирішив прийти „стражницям” з допомогою. Водисти вирушили з Балигороду в напрямі села Середнє Велике. Після численних зударів з дрібними відділами УПА, дійшли до села, в якому мали відпочити. Ще не встигли зробити забезпечення, як на маневрову групу напав сильний підвідділ УПА. Кап. Пільвінський пробував організувати оборону, але вже не мав часу. Бандерівці заволоділи табором. У результаті стрілянини погинули всі коні. Командир, щоб врятувати своє військо, наказав відступ. Жовніри, заслонюючись вогнем з машинової зброї, прорвали оточення і дістались до сусіднього лісу. Вночі група повернулася до Балигороду. Отже, допомогти відтятим „стражницям” не довелося”.

Далі на сторінках „Граніци” читаємо:

„На початку травня 1946 р. в селах з українським населенням переведено мобілізацію до УПА. Лише в Полянні і Сурівці покликано до зброї 40 осіб. Поблизу Яселя українці спорудили бункри і схованки, в яких маґазиновано харчі, ліки, зброю і амуніцію. Щоденно на польовій стрільниці розлягалися постріли з машинової зброї і вибухи гранат: нові вояки готувалися до боїв.

Готування бандерівців у районі Яселя загрожували сусіднім „стражницям”. Жовніри обер-

нули будинок в Б. у справжню твердиню. Команда відтинку приділила додаткову машинову зброю і амуніцію. Рахувались з тим, що упівцям сусідство ВОП не буде вигідне.

Під охороною ночі бандерівці зайняли позиції поблизу будинку і ранком 8 березня розпочали обстріл з гранатометів і автоматичної зброї. Жовніри, приготовані на таку можливість, цільним вогнем змусили противника відступити. Бої перенеслися на лівий відтинок бригади, де сили українців були значно більші, а терен догідніший.

Відтяти на лівому відтинку „стражниць” забезпечували себе харчами безпосередньо в селах. Не було це легкою справою. Вправді, солтиси були зобов'язані частину контингентів призначити для „стражниць”, але в напіввоєнних умовах тяжко було цей контингент стягнути та й українські селяни часто саботували його доставку.

До Поляни Суровичної пішло 6 вопістів по контингент... Солтис зустрів їх приязно і заявив, що харчі приготовані. На відхідному запросив пообідати. Не проминуло пів години, як у вікнах хати появились дула автоматів. У дверях стало кілька упівців з гранатами в руках. На опір було запізно. Бандерівці роззброїли жовнірів, зв'язали їм руки і вивели на подвір'я. В передсінку усміхом прощався з ними солтис.

Жовніри були впевнені, що бандерівці виведуть їх за село і замордують. Тим разом переможці виявились великодушними. Вопістів запроваджено до лісової схованки. Командант конвою став на струнко і зголосив своєму командирові, що згідно з наказом „всіх ляхів взято живими”. Командир наказав вопістам розв'язати руки і почав з ними „приятельську” розмову:

— Скільки в стражниць жовнірів і чому служите в комуністичному війську, а не дезертуєте? Чи в Команчі є москалі і яке мають узброєння? Чому не вступаєте до ВІН або НСЗ?

Допитування тривало добрих дві години. Бандерівці за всяку ціну старалися намовити жовнірів до дезертирства, а коли це не вдалося, командир звелів вліпити їм по кільканадцять київ і висловив сподівання, що вони змудріють і вступлять до Народових Сил Збройних. Після того сказав, щоб відпровадили жовнірів на край лісу і відпустили, висловивши на-

дію, що за цей великодушний жест вони вже не будуть битися з Українською Повстанською Армією...

Статті в журналі „Граница” ілюстровані 5-ма фотознімками. Дві з них мають підписи: „В погоні за відділами УПА”, третя — невизначна фотокопія 4-ох документів, четверта з підписом „Піймані бандерівці” (два полонені вояки під конвоєм) і п'ята з таким самим підписом (10-11 вояків УПА в оточенні польських жовнірів).

Зацитовані уривки з органу ВОП відтворюють деякі фрагменти з того, що діялося на Закерзонні в роках 1945-48. Відкинувши набік тенденційно-шовіністичні вигадки і фальшування, що мають на меті забронзувати „героїчне минуле” ВОП, написане таки залишається важливим причинком до історії УПА на наших окраїнних землях.

**

В журналі „Войскові пшегльонд гісторични” (січень-червень 1965 р.) появилася третя частина циклу „Короткі життєписи героїв визвольної боротьби польського народу в рр. 1939-45”. Лише у цій третій частині подано такі відомості про старшин і підстаршин, що загинули в боях з УПА на Закерзонні:

Капраль Владислав Адамський з 28 п. п., 9 дивізії, 2 армії, загинув у бою з УПА 24.7.1946 р. у часі наступу в районі Заворника Руського. Нагороджений бронзовою медалею заслужених.

Капітан Владислав Цалута. 1-ий помічник шефа штабу 36 п. п. 8 дивізії. Важко поранений в боях з УПА. Помер 2.6.1947 р. Посмертно нагороджений хрестом „Віртути Мілітарі” V класу.

Ян Дармограй, підпоручник, нар. 1918 р. у Чернилові на Тернопільщині. Після закінчення війни брав участь в поборованні УПА в районі Перемишля. Загинув уночі з 17 на 18 грудня 1945 р. в завзятій битві біля села Кописна. Нагороджений срібною медалею „Заслужених на полі слави”.

Олександр Дибальський, капраль, 28 п. п., 3 дивізії у Перемишлі. Загинув 24.7.1946 у боях з УПА за Явірник Руський. Бронзова медала заслуги.

Гльот Чеслав, хорунжий, 32 п. п. 8 див. п., загинув 9.5.1946 в Плонній, пов. Сянік. Срібна медала.

Капітан Грінєвіч Вітольд, згинув уночі з 22 на 23 10.1945 р. під час нападу відділів УПА на Бірчу. Нагороджений хрестом „Віртути Мілітарі” V кл.

Підпор. Коніцький Францішек, ст. ад'ютант підофіцерської школи 28 п. п. Загинув 27.6.1946 р. у бою з УПА в лісі під Княжицями, пов. Перемишль. Нагор. хрестом Грунвальда III кл.

Підпор. Крисінський Юзеф, загинув 28.3.1947 р. під Яблонною у бою з відділом УПА, який зробив наскок на інспекційну групу ген. К. Сверчевського.

ПОДІЇ — ВЕЛИКІ І МАЛЕНЬКІ

НОТАТКИ НА МАРГІНЕСАХ

„Літературна Україна” знову про „бригаду Колосової”

Для чого Москва затіяла так званий „культурний обмін” з українською еміграцією? Щоб нас розсварити? — це лише побічне завдання. Головне завдання інше: переконати закріпачену Україну, що частина її політичної еміграції вже махнула рукою на справедливий вимогу щодо державності і незалежності свого понад 40-мільйонного народу. Обдурити український нарід на Батьківщині — головне завдання Москви.

Київська „Літературна Україна” з 8 жовтня ц. р. у статті „Гамбурзькі шулери та їхні поплентачі”, підписаній О. Полторацьким (який завжди зустрічає в Києві різні культуробмінні делегації), вилаявшись на адресу „Шляху Перемоги” і особисто ред. Д. Чайковського, на адресу „Визвольного Шляху”, пише:

„Справа в процесі нового розколу серед націоналістичної еміграції... Звідси не лише прагнення пере-

конати, що „Україна от-от відділиться від Росії”, отже, мовляв, не поспішайте і зберігайте „вірність національним ідеалам”. Звідси також і згадана вище тенденція всіляко відгородити їх від усяких контактів з радянськими українцями, бо через ці контакти вони дістають правдиву інформацію про життя на Україні”.

Згадуючи про відвідини ЗДА і Канади бригадою Колосової, О. Полторацький додає:

„Живе слово з України, можливість розв'язати свої сумніви й вагання викликали величезний інтерес до цієї групи серед українських емігрантів. Це — з одного боку. А з другого — бандерівці і всіляка інша наволоч чинили шалений опір, вдавалися аж до бійки, аби не допустити до зустрічі українських емігрантів”. І в кінці, мовляв, — „націоналістичні верховоди чіпляються за найменшу нагоду, аби висловити свою звірачу ненависть до нашої країни”...

Так інформує московсько-большевицька преса наш народ на Батьківщині про дії „бригади Колосової”, про її противників та шанувальників. Не даремно в одному з листів із України сказано про еміграцію в Америці: „Слава Богу, що там ще є такі, які розуміють московську карту”.

Віра Вовк і її подорож

У 1960 році поетка і викладачка німецької мови в Католицькому університеті в Бразилії, Віра Вовк уміла з тієї далекої країни поетичним оком побачити сучасний Київ (цитуюсьмо з її збірки „Чорні акації”):

Мій призначений кинув профіль
Хрестів та бань ворожбитних
На хвилі Дніпра...
І пальці не торгають стін,
Подіб'я Христових ран...

У 1965 р. В. Вовк побувала в Україні, але там, як каже, на вулицях української мови не чула, у рідному селі не побувала, а допустили її тільки до письменників і поетів, допустили виступити на літературному вечорі з читанням поезій, щоб потім сказати, що й на еміграції не всі „бандерівці та всяка інша наволоч”.

Допустили Віру Вовк лише туди, куди „гос-тинним господарям” було вигідно. Отже колоніальної України в червоній імперіялістичній Росії вона не побачила. Про що ж вона могла говорити в своїх виступах в Америці й Канаді?

Мрозек Владислав, ст. стр., кол. партизан в АЛ, від 1944 р. у 28 п. п. 9 дивізії 2 армії. Загинув під час боїв з УПА 6.9.1945 р.

Пор. Пшевлочський Едвард, 37 полк легкої артилерії 8 дивізії піхоти, командир „плотону” і викладач в під-офіцерській школі, загинув 2.6.1947 в бою з відділом УПА в околиці Лещавки, пов. Сянок.

Ідпор. Рахвал Броніслав, загинув 27.6.1946 р. в боях проти УПА в лісі під Княжицями, пов. Перемишль.

Майор Рокітянський Григорій, народж. 1919 р. Від 1939 до 1944 р. в червоній армії, від 22 квітня 1944 р. в польській армії. Загинув 4.6.1947 р. в околиці Вірчі. Мав 5 орденів советських і польських.

Капраль Ридзінський Едмунд, загинув 26.6.1946 р. на чолі групи жовнів під час наступу на з'єднання УПА на захід від Княжиць.

Капраль Шевчик, загинув 29.8.1946 р. у боях проти УПА біля Берлинців, пов. Перемишль.

Ідпор. Ванке Юзеф, 28 п. п. 9 дивізії. Загинув 24.7.1946 р. у Яворнику б. Вірчі. Нагороджений 4-ма со-ветськими і польськими орденами.

Ідпор. Вінницький Станіслав, загинув 4.2.1946 р. під час завзятої битви з великим з'єднанням УПА. Наго-роджений хрестом „Віртуті Мілітарі”.

Ідпор. Владарчик Станіслав, 28 п. п. 9 дивізії, в районі Команчі тяжко поранений, помер 2.5.1947 р.

Капраль Жак Мечислав загинув 11.9.1945 р. в бою з відділом УПА в районі Вірчі.

Подав О. М.

Москві нічого більше й не треба від т. зв. культурного обміну.

Правда про УССР

У числі з 19 вересня ц. р. київська газета „Культура і Життя” писала:

„... Хочеться запитати... коли ж нарешті буде покладено край цьому неподобству? Коли вже в наших крамницях з'являться „Білі каштани”, „Рушничок”, „Марічка” та багато інших прекрасних українських радянських і народних пісень?”

Це — мова про платівки, що їх для „культ-обману” вивозять з ССРСР на Захід десятками тисяч.

У „Літературній Україні” з 8 жовтня ц. р. в статті „Що передамо нащадкам?” автор пише про „варварське ставлення до народних святинь”, про зруйнування залишених без найменшого догляду церков, старовинних башт, будинків у Берестечку, в Олиці, в Луцьку, взагалі на Волині. „Майже до стану руїни доведено пам'ятники старовини в Берестечку... Ще три роки Волинський облвідділ у справах будівництва та архітектури мав на обліку близько 140 архітектурних пам'ятників, а сьогодні їх залишилося 78”...

Та ж таки „Літературна Україна” з 1-го жовтня ц. р. порушила ще й таке важливе питання:

„... Через відсутність літери, яка позначала б звук „С”, ми часто опиняємось в невігідному становищі”...

Свого часу українській мові „заказано” звук і літеру „Г”, і автор статті ставить відважну вимогу: повернути її в українську абетку.

Таку принциповість виявляють відважні по той бік, в тому числі й деякі молоді поети.

„Нью-Йоркська група”

Чому вам не подобається ось такий, наприклад, вірш Ж. Васильківської, надрукований на всю сторінку її збірки:

„Знаєш, поете,
як тяжко молоти
світляне борошно
жорнами ночі”.
Кінець”?

Чи такий її ребус-вірш:

Риби — це лише устами
холод крижаний, полярних листків.

В іглю, де кетяги малин, марива,
Росте дугами морозний спів посвят...

А ось — краса природи з вірша Богдана Рубчака:

У липкому бокалі вивар,
З липневих днів,
Наче з надрів червливих вирвав
хтось гніву дзвін”.

Справді — коротко і неясно! І це пише той надміру оптимістичний „речник” Нью-Йоркської групи, який у вересневому числі мюнхенської „Сучасности” запевняє читачів, що „на Україні твориться література високого рівня, щомісяця доходять до нас щораз краще редаговані та оформлювані журнали, літературне життя процвітає буйним гаєм”. Так таки дослівно й сказано: „буйним гаєм”! Не сказано тільки, що той „гай” — соцреалістичний.

Ще один приклад з творів „провідного поета еміграції”, як називає Б. Рубчак безумовно талановиту, але зведену на манівці Емму Андієвську. Беремо з її книжки „Джалапіта”:

„Раз подружжя, що збиралося піти в театр і на швидку руку не могло найти няньки для їх (може „свого”? — Л. О.) тримісячного немовляти, попросило Джалапіту доглянути дитину, поки вони повернуться. Джалапіта так сумлінно виконував свій обов'язок, що коли за кілька годин батьки повернулися з театру, дитина вже встигла вирости на двадцять років і зажадала, щоб її негайно одружили, якщо не хочуть, щоб вона відразу ж пішла в аскети”...

Ця книжка також вийшла у в-ві Нью-Йоркської групи, і група дивується, що її не читають. До речі: Б. Рубчак у тому ж числі „Сучасности” пише: „І коли тонкий критик Юрій Лавріненко порівняв Ліну Костенко з Еммою Андієвською, інстинкт не завів його на манівці”. Коли хтось уже ходить манівцями, то нічого інстинкт не допоможе.

Ніхто не твердить, що вся наша поезія має бути громадсько-соціальною. Але поезія має бути поезією, а не словесною еквілібристикою для тих, що не мають, не можуть чи не хочуть чогось сказати.

Газета-донощик

„Донощик” — саме слово звучить по-московському. Так виглядає і вся газетка під претенсійною назвою „Вісті з України” (не з льохів НКВД, а ніби з України!). Вона систематично, з числа в число, робить всілякі доноси і наклепи на українських емігрантів, здебільшого вже

Слава Подільська

УКРАЇНА НЕ СТОЇТЬ САМА

(Закінчення)

Конференція в Манілі прийняла також резолюцію в справі створення Академії Свободи в ЗДА, яка могла б вишколювати експертів холодної війни і підтримувати вислідами своєї праці відповідні акції Уряду і Парляменту ЗДА. Окрім цього прийнято пропозицію звернутися до відносних організацій у ЗДА в справі створення приватної Світової Академії Свободи, в якій могли б вишколюватися також азійці й інші не-американці.

Здвиг молоді

Черговою справою на конференції була проблема організування молоді при АПАКЛІ. Це стара ідея АВН з-перед двадцяти років створення Фронту Молоді, тобто координаційного осередку молодечих організацій уярмлених націй з метою захоплення нашими ідеями також молоді вільного світу. Очевидно, це початки. Необхідно, щоб цією справою зацікавилися ТУСМ та СУМ і наступного року прийняли участь в Конференції молодечих організацій в Азії. Напевно запропонований нами маніфест волелюбної молоді світу буде прийнятий. Ідеї оновлення народів і людей згідно з нашими інтенціями — захоплять молодь Азії, Афри-

ки, Америки. Але наша молодь, її лідери мусять усвідомити свою роллю авангарду на світовому молодечому форумі.

На Здвизі Молоді в Манілі в рямцях XI Конференції мав промовляти президент Діосдадо Макапагаль, одна-че в останній хвилині, з огляду на те, що президент занедужав, його промову відчитав віце-президент, зі своєю інтродукцією. Це ще більше підкреслило значення світового руху антикомуністичної молоді, бо віце-президент належить до опозиційної партії. Присяга речника молоді, повторювана тисячами молодих борців за свободу, підкреслювала суверенітет нації, особисту свободу, людську гідність і „повну незалежність від будь-якої чужої домінації”.

Була прийнята ціла низка резолюцій, в яких націоналізм підкреслювано, як базу інтернаціонального фронту молоді.

Резолюції торкаються ситуації в Азії, В'єтнамі, Кореї, вимагають знищення атомових споруд в червоному Китаї, припинення економічних зв'язків вільного світу з Пейпінгом, визначають шляхи протидії комуністичній інфільтрації в Африці і Латинські Америці, обороняють палестинських виселенців, закликають до

американських і канадійських громадян. І тому доноси у формі „свідчень” земляків або й офіційних листів до губернатора стейту Нью Йорк Нелсона Рокфеллера, до таких приятелів вільної України, як державні діячі Дервінський, Флад та ін.

У цій самій газеті з липня 1965 р. якийсь емгебіст перелічує десятки імен, в тому числі й активного діяча СУМА друга Григорія Цебрія та ін., які, мовляв, „співпрацювали з фашистами”... Дехто з тих друзів справді був в УПА і комуністів не милував, не йшов із ворогом на „культурбмін”. Але Москві хотілося б ще й тепер повісити їх на гаку за ребро.

На цей останній донос МГБ відповів „Шлях Перемоги” удокументованою статтею п. з. „Культурні зв'язки вбивців” (З.Х. 1965).

Про капітана Джона Сміта

У газеті (ч. 8 з 1965 р.) „Джорджтавнер”, що виходить у старій частині американської столиці — Джорджтавні, надруковано ілюстровану статтю „Капітан Сміт — вояк і адмірал із Нової Англії”.

Добре було б, коли б наші історики розшукали більше матеріалів про цього незвичайного капітана родом з Англії, який у 16 столітті бився з турками, побував у руках французьких піратів і в З'єднаних Державах розвивав бурхливу діяльність, а в кінці свого життя написав книгу спогадів.

Далі в перекладі з „Джорджтавнера”:

„Зловлений турками, Джан Сміт був проданий в рабство, відісланий до Константинополю, а потім ще далі на схід, можливо в Росію. Він утік із неволі і шлях його втечі проходив через Україну до Праги, шляхами через Польщу і Трансільванію. Так прибув спочатку до Німеччини, потім Франції і Іспанії, де приєднався до групи французьких вояків у Марокко. Однак, араби не припали йому до вподоби, і в 1604 р. він повернувся до Англії”...

Варто було б розшукати писання Д. Сміта і дослідити, зокрема, його втечу через козацьку Україну.

Лесь Олександр

СВОБОДИ ДОСЯГАЮТЬ ШУКАННЯМ НЕ ТІ, А ПРАВДИ. СВОБОДА — НЕ МЕТА, А НАСЛІДОК.

Марк Аврелій

господарської співпраці азійські країни, підкреслюють необхідність висилки військових частин вільних націй до В'єтнаму, підтримки тибетського народу, висловлюються проти допущення Пейпінгу до ООН, розкривають червонокитайські пляни світової революції і т. п.

Пакистансько-індійський конфлікт схвилював був учасників конференції, але майстрам від злагоди китайцям вдалося його перенести на вужчий форум і там знайти задовільну розв'язку. Таким чином членами АПАКЛІ залишилися надалі і Індія і Пакістан.

Зрозуміло, що нашу делегацію, як і делегації інших європейських загрозованих більше Росією, як Пейпінгом народів, інтересував теж передусім аспект протиросійський. Тим разом НТС поширив еляборат, в якому — як звичайно — на своє conto, тобто російське, зараховує заворушення в Новочеркаську, як раніше зараховував Воркуту і т. п. Чваниться процесом Брука, що був провокацією КГБ, і обороняється проти тези АБН, що „большевизм є російським національним феноменом”.

Нас питають: В чому успіх акції АБН у Манілі? Чейже резолюція не переверне світу? І нудно читати резолюції, а багато цікавіше — ілюстровані журнали з фільмовими артистками і скандалами. На це відповідаємо: Ми провели резолюцію, якою мобілізуємо світову опінію, вказуємо на джерело лиха — Москву і ключову позицію України, її визвольну концепцію. З нею солідаризуються уряди і парламенти, видатні політики Заходу і Далекого Сходу. Ми вступили на міжнародно арену, на якій досі не були. Якщо б так стояла наша міжнародня політика кількадесят років тому, у Києві були б сьогодні ми. Невже хтось може квестіонувати право на незалежність України, коли її речники дають розв'язку світової кризи, і то розв'язку, яку потверджують факти, її реальність?!

Насправді, українці часто знецінюють своє тому, що воно „не з мого загумінку”, алеж воно усе наше. Не за партію чи одну організацію, не за групу чи частинні інтереси, але за інтерес нації ми змагаємося всюди. Ми — українські націоналісти в рямцях АБН і поза ним. Ми виступали від імени України, від імени всіх уярмлених націй і — ледве чи знайдеться щирий патріот серед них, що заквестіонував би правильність нашої постановки. Як таких речників нації нас і уважають на міжнародніх конференціях. Наш мандат — мандат боротьби, мандат правильності ідеї і правильності політичної концепції...

Урочисте і розвагове обрамування конференції

Перед відкриттям конференції міністер закордонних справ Тайленду Тганат Кгоман у товаристві голів делегацій і обсерваторів склав вінок на пам'ятнику Р-Ізала, національного героя Філіппін. Потім відбулася військова парада всіх родів зброї перед учасниками конференції. У першому ряді приймали параду голови делегацій і голови обсерваторів, в тому числі голова нашої делегації. На параді були приявні головнокомандувач збройних сил Філіппін, голова парламенту, що є головою АПАКЛІ, і командувачі різних родів зброї.

На час конференції була відкрита виставка здобутої у в'єтконгівських партизанів зброї, яка розкривала її російське і червонокитайське походження, а теж терористичні методи підступної війни Москви і Пейпінгу в Південному В'єтнамі. Виставку відкривали дружина голови парламенту Корнеліо Т. Віляреаль, дружина сенатора Багатсінга, голови Антикомуністичного Руху Філіппін і на їх запрошення — пані Слава Стецько, що було окремим вшануванням українських делегатів.

Ми оглядали пам'ятники американським воякам, що згинули у боях з японцями, і Цвинтар Героїв. Серце стискалося, коли серед виритих у мармурі прізвищ ми зустрічали прізвища українців із ЗДА, що загинули в боях за незалежність Філіппін. На це ми звернули увагу філіппінських друзів.

Десятиріччя СЕАТО ми також відзначали, хоча конфлікт Індії з Пакістаном цей пакт цілком ослабив.

Гарне враження зробив віце-президент Філіппін, з яким голова нашої делегації повертався з маніфестації.

На відкритті конференції членами президії були кардинал Сантос, міністер закордонних справ Тайленду, голова парламенту Філіппін, Віляреаль, попередній голова Ліги, Ку Ченг-канг, голова Антикомуністичного Руху Філіппін, сенатор Багатсінг, генеральний секретар Ліги і кол. ген. секретар СЕАТО, Гернандез.

Окремим прийняттям вшанували учасників конференції мейор Манілі Антоніо Віллегаа, сенатор Багатсінг, як голова Руху, з показом прекрасних народніх танків, з виступом знаменитих співаків і співачок народніх пісень, народньої ноші. Далі — мейор Квізонситі (майбутня столиця Філіппін), і губернор провінції Різаль, Ізідро Родрігез, китайський амбасадор Ган Лі-ву, міністер оборони ген. Макаріо Перальта, в'єнамська делегація, голова парламенту Віляреаль у себе вдома, як теж один вечір провели делегати і обсерватори по видатних родинах. Представники молоді, в тому числі білоруський делегат молоді, були запрошені Далекосхідною Католицькою Студентською Акцією на прийняття і дискусію актуальних проблем молоді генерації. Окрім цих великих прийнять, наша делегація була гостем на обіді у голови китайської делегації Ку Ченг-канга разом з головою американської делегації, Тайленду, В'єтнаму.

Окремі розмови, які торкалися співпраці поміж АПАКЛІ і АБН, точилися до пізньої ночі з головою китайської делегації і головою нашої делегації. У душі щирої приязні і взаємозрозуміння устійнено дальшу співпрацю, поділено функції і завдання.

Ку Ченг-канг висловив бажання, щоб ми продовжували українські радіопередавання з Тайпею на Сибір, і заперечив лянсовану в Латинській Америці червонокитайськими резидентами вістку про українськомовні передавання з Пейпінгу для України та Сибіру...

Земляки в Манілі

Один вечір провела наша делегація у німецького амбасадора фон Стехов, який з іншими амбасадорами був приявний на офіційному відкритті конференції. Йо-

го дружина — Ольга українська патріотка, родом із Західної України, познайомила нас зі своїми синами — Володимиром, Богданом, Андрієм. Амбасадор багато натерпівся від Гестапо, бо поборював політику Гітлера на Сході Європи.

Про приїзд нашої делегації довідалися з преси та радіо й інші українці, яких дуже мало в Манілі. Хоча наша делегація прилетіла ще вдосвіта, фоторепортери і журналісти були приявні на летовищі і в наступних випусках газет подали на першій сторінці фотознімку із зазначенням, що прибув кол. прем'єр-міністр України. Через свого чоловіка, американця сербського походження, зголосилася до нас Людмила Дяченко, народжена в Харбіні, яка через Китай дісталася в Манілю. Мати Людмили відійшла з цього світу, коли їй було всього 7 років. Усе, що вона затямила, це три українські пісні, які їй мати співала. Вона говорить по-російськи, перфектно по-англійськи, по-китайськи, філіпінським діалектом теж. В неї відізналася українська душа. Вона вогла нашу делегацію по церквах, заявляючи всюди: „Ми — українці”. Людмила познайомила нас з ще одним українцем, який теж не говорить по-українськи. „Тільки, коли сумно і тужно, читаю „Кобзаря”, єдине, що мені залишилося з України”... Він — колишній морський старшина у флоті Гетьмана Павла Скоропадського.

Є ще й інші „хахли”, — казала Людмила, — але вихали десь. „Ребята” — студенти з Америки на фєрїях... А ще є Кривенко... Він дуже не любить руских. Він „настоящий хахол” — з сумом жартувала Людмила. Вона несвідома політично, як і Савицький, але нагло прокинулася в них містична Україна. Ми сиділи над морем в клюбі і розмовляли про далеку Україну...

Таким чином кусник містичної України ми знайшли там, де не шукали. Невідомо, чи коли ми ще побачимося з українцями із Манілі, але ідея України є вічною, і перемога її певною... Нею і вона і ми живемо, хоча на свій лад і по своєму розумінні обов'язків.

Симоненко в офіціозі АПАКЛ

У розмові після зустрічі на летовищі генеральний секретар АПАКЛ, Гернандез, сказав нам, що прислану статтю про Симоненка він доручив помістити в конференційному числі „Фрі Фронт”, місячному журналі, що його в англійській мові видає Ліга. Це число журналу поширює секретаріят з документацією конференції. І дійсно, зараз після приїзду в готель ми натрапили серед наших конференційних течок „Фрі Фронт” зі статтю Штрауса, яку наше прєсбюро свого часу доставило редакції. Тому, що Ярослав Стецько у своїй промові на пленумі зосереджувався на сучасних процесах в Україні й інших уярмлених країнах, вміщення нашої статті мало своє значення.

Поширення на конференції фотокопій Конгресового Рекорду ЗДА з 17 серпня ц. р. із змістом промови Я. Стецька на урочистості Тижня Поневолених Націй 17 липня ц. р. у Вашингтоні, в якій згадується Симоненка, як типовий приклад духової і національної незлам-

ности української молоді, звернуло увагу на важливість подій, що відбуваються на Україні.

Численні привітання від нашої громади в Канаді — ЛВУ, СУМ й ін., в Великій Британії — СУВ, СУМ й ін., Австралії, Німеччині, Аргентині, від АБН з різних країн, у тому числі від хорватів, словаків, грузинів, білорусів, що всі були надруковані, як доповіді, також документували нашу силу.

На таких міжнародних конференціях окреме значення мають приватні розмови, які роз'яснюють не одну проблему, що її докладніше з'ясувати в рямцях офіційної програми неможливо. У склад американської групи обсерваторів, яка була дуже сильною кількісно і якісно, входило два конгресмени, Джон М. Ашбрук і відомий політик Волтер Джадд, експерти у справах большевизму, проф. Давід Ров, проф. Л. Добрянський, Дональд Л. Міллер і ін.

Азійський форум — добра нагода для конфронтації наших поглядів з американськими і західноєвропейськими. Таким чином конференції АПАКЛ зовсім не є периферією для нас. В Азії — фронт. Показати цей фронт світові через українське дзеркало — суттєве завдання!

З-ПОМІЖ КНИЖОК І ЖУРНАЛІВ

МАРТИРОЛОГІЯ УКРАЇНИ ПІД ЧЕРВОНОЮ МОСКВОЮ

Russian oppression in Ukraine — reports
and documents. London, Ukrainian Publishers,
1962. 576 p. illus.

У 1962 р. Українське Видавництво в Лондоні видало ілюстровану збірку статей, звітів та документів про московське поневолення України. Видана вона англійською мовою і таким чином подає незаперечні джерела з першої руки англомовним дослідником України, советознавцям та історикам.

У збірнику широко з'ясовується позицію України як історичного заборона християнства на Сході Європи і тепер як жертву червоного московського імперіалістично-колоніального комунізму.

Про те, як Україну завоювала червона Москва, інформує звіт Комітету Керстена Конгресові ЗДА з 1955 року. В тому звіті згадується про українське відродження 1798 р. (Котляревський), про українську національну державу 1917-20 років, про окупацію України при помочі московських багнетів і створення т. зв. УССР; про штучний голод 1932-33, про терор сжовщини в 1936-38 роках, про окупацію Західної України і т. п.

Процес СВУ в 1930 р. у Харкові і примусову колективізацію навітлює д-р Микола Ковалевський, добрий знавець цих справ. Про українських інтелектуалів, що впали жертвами большевицького терору, пише В. П.

Про переслідування релігії й нищення українських церков в Україні, про хрущовську чистку в роках 1937-38 і про русифікацію читач довідується з розвідок д-ра Л. Мидловського і В. Гамалія. Окремо обговорює в

збірці масову депортацію населення Західної України в 1941 р. і масакру політичних в'язнів більшовиками В. Петришина.

На окрему увагу заслуговує обвинувачення Я. Стецьком ката України Хрущова за вбивство провідника ОУН сл. п. Ст. Бандери.

Про експлуатацію України Москвою розповідається в удокументованій розвідці Вол. Косика.

Історію боротьби українського народу за створення своєї держави написав проф. Степан Ленкавський, Провідник ЗЧ ОУН, починаючи від УВО (1920 р.) і до проголошення Акту 30-го червня 1941 р. та створення УПА і АБН. Звідомлення про Акт відновлення української державности у Львові з відповідними історичними документами дає англомовним дослідникам першоджерельні факти про ту історичну подію.

Яр. Стецько дає в збірнику яскраву сильветку головного командира УПА ген. Тараса Чупринки та коротку історію УПА.

В збірнику наводиться низку цитат з Інформаційного Бюлетеню УГВР з 1948 р. про інтерв'ю з ген. Т. Чупринкою, про рейд УПА в Західно Європу, про стан боротьби на Рідних Землях.

Про підступні більшовицькі методи побороювання Українського Визвольного Руху в 1944-46 роках подано документальний звіт, що появився вперше в публікації УГВР 1946 р.

Опис советських концентраційних таборів подав Вол. Косик з додатками заклику кадетників до Об'єднаних Націй і українських ув'язнених жінок — до українців у вільному світі з 1955 р. Статистика виявляє, що від 1927 до 1958 року в тих концтаборах померло 32.600.000 людей, а в роках від 1922 по 1958 р.р. — понад 60 мільйонів.

Окремий розділ присвячений Симонові Петлюрі, С. Коновальцеві та Ст. Бандері. В цьому розділі проф. Ст. Ленкавський докладно описує советсько-московські політичні вбивства і їх цілі.

Мик. Ковалевський описує в збірнику убивство С. Петлюри, Дм. Штокалко — Євгена Коновальця, а Данило Чайковський — Ст. Бандери.

Про боротьбу ОУН і УПА після війни пише д-р Г. Васькович.

Широкі відгуки на арешт убивці Ст. Бандери подано на стор. 525-526. Про те, як пляновано та здійснено це убивство, пише Ст. Мудрик.

Збірник закінчується бібліографією україніки англійською мовою д-ра О. Соколишина, зложеною за назвами творів в алфавітному порядку, індексом імен, географічних назв і покажчиком змісту.

Збірник має велике наукове значення і тому слід його якнайширше довести до відома англомовним читачам. Це може бути досягнене при активній допомозі нашої студіюючої молоді та патріотичного громадянства. Студенти мусять домагатися цього збірника в бібліотеках своїх коледжів та університетів, учні середніх шкіл — у своїх бібліотеках, всі наші громадяни — в

публічних бібліотеках ЗДА, Англії, Австралії, Нової Зеландії, Канади.

Цей цінний збірник можна замовляти у канцелярії ГУ ООЧСУ в Нью Йорку.

Д-р О. С.

НОВА КНИЖКА ОКСАНИ КЕРЧ

Оксана Керч: „Наречений”. Накладом видавництва „Гомін України”, Торонто, Онт., Канада, 1965 р. Літературно-мовний редактор В. Давиденко. Обкладинка мистця Володимира Ласовського. 279 стор.

Письменниця Оксана Керч, znana українському читачеві з повістей „Альбатроси”, „Вулька” і „Ленка”, а також численних статей, друкваних по журналах та часописах, видала новий твір.

У повісті „Наречений” змальовується реалістичними барвами події на наших землях, почавши від Листопадового Зриву аж до кінцевої фази другої світової війни — так, як сприймають їх персонажі книжки. А є їх декілька, цих персонажів, і всі вони, чергуючись, розповідають про себе і своє життя, відтворюючи в читачевій уяві гармонійну цілість доби.

Українська дівчинка, пізніше підпільниця Любуня, польський хлопець Ромек з роздвоєною душею, Вероніка з її трагічною долею, залізної вдачі український революціонер, поручник Семен Трусевич, він же „наречений” — ось це вузьке коло героїв, що з різних аспектів насвітлюють події, ведуть читача через затишне мешкання старого пана Голубовича по львівських околицях аж до харківської тюрми і карпатського лісу, де з побратимами-упівцями залишився Трусевич, бо залишилася там і його „суджена” — українська національна революція.

Свою овіяну смутком і надихану живим, теплим диханням повість назвала Оксана Керч „Наречений”. Але головний її герой не Семен Трусевич, хоч присутність його відчувається в кожному розділі. По праву цю повість назвати треба було б „Любуня” — ім'ям найживішого і найбільш переконливого персонажу повісти. Образ цієї дівчини залишиться надовго в пам'яті кожного читача.

Оксана Керч належить до тих наших талановитих письменників, які не поспішають друкуватися. Етапи її творчости розтягуються на довгі роки. Свою письменницьку працю почала вона ще в 1930-их роках, а щойно в 1957 р. вийшли її „Альбатроси”. Повістю „Наречений” виразно засвідчує вона свій письменницький успіх, великий крок уперед і — вгору. Побажаймо їй дальших успіхів!

Видавництво „Гомін України” дбайливо і фахово видало цю книжку, даючи черговий приклад нашим видавцям, що подеколи зовнішнім виглядом своєї продукції нехтують. Мистецька обкладинка В. Ласовського, добрий папір, чіткий і чистий друк додають їй естетичної вартости.

„Наречений“ Оксани Керч, безсумнівно, зацікавить широке коло аматорів нашої літератури, а передусім жінок і молодшу генерацію.

До запримічених недоліків книжки належить відсутність у ній оглаву — списку розділів. Але це ніяк не понижує загальної цінності твору.

Павло Савчук

СВЯТОЧНА АКАДЕМІЯ В ЧЕСТЬ КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО В ПІТТСБУРГУ

10 жовтня в одній із кращих музичних залей Піттсбургу, в Карнегі Мюзік Голл, відбулася урочиста академія-концерт на честь Його Еміненції Кардинала Йосифа Сліпого.

Підготовою цієї академії займалися почесний і діловий комітети, покликані на громадських нарадах.

На протязі чотирьох місяців організована громада Піттсбуржчини готувалася до цієї імпрези, ціллю якої було віддати поклін мученикові за віру Христову і нарід наш, Кир Йосифові Кардиналу Сліпому.

Діловий комітет, при активній підтримці українсько-католицького духовенства, зробив всі можливі старання, щоб ця імпреза випала величаво.

На головного промовця в англійській мові запрошено заступника губернатора стејту Пенсильвенія Реймонда Шейфера.

Перед початком програми на залі було вже понад 1.200 осіб. Чисельно було заступлене духовенство, серед якого були також чільні гості: генеральний вікарій УКЦеркви в ЗДА о. Михайло Федорович із Філядельфії і декан Огайського Деканату о. монс. Дмитро Гресько із Клівленду, Огайо.

Академію розпочав молитвою о. декан Россел Данильчук, який також представив публіці двох чільних гостей з духовного світу.

Офіційно відкрив академію вступним словом голова ділового комітету Володимир Мазур.

Головну промову по-українськи виголосив о. д-р І. Нагаєвський, який розповів про життєвий шлях Владика, починаючи від студентських літ і кінчаючи 18-літнім ув'язненням московською безбожною владою та поворотом до Ватикану.

З захопленням зустріла публіка Реймонда Шейфера, який в короткому слові багато сказав про нашого Кардинала.

З привітом від українців-католиків стејту Огайо виступив д-р З. Винницький.

Знаменито виконував обов'язки майстра церемонії п. Честер Монастирський із Аліквіппи.

В концертній частині виступив славний хор ім. Т. Шевченка під дир. проф. Я. Варничча із Клівленду.

Разом із хором виступали також оперові солісти: Марта Кокольська і Василь Мельничин.

Вдало підібрана мистецька програма доповнювала змістовну офіційну частину академії, яка за оцінкою учасників була найбільш величною після Шевченківської імпрези, що відбулася в цій же залі чотири роки тому.

Українським національним гимном, що його виконали хор і приявна громада, закінчено цю пам'ятну академію.

Після академії в залі української католицької церкви св. Івана Хрестителя в Мікізраксі (біля Піттсбургу) старанням церковного сестрицтва і жіноцтва із Союзу Українок, відбулося прийняття для хористів і солістів з участю членів ділового комітету і духовенства.

Диригент хору Я. Варничч в своєму заключному слові висловив подяку за сердечне прийняття, що його влаштувало для хору українське жіноцтво Піттсбуржчини.

В. М.

ПРИВІТ І БЛАГОСЛОВЕННЯ ДЛЯ ПІТТСБУРЗЬКОЇ ГРОМАДИ ВІД КИР ЙОСИФА КАРДИНАЛА СЛІПОГО

Рим, дня 27 вересня 1965.

Слава Ісусу Христу!

До Хвального Комітету в Піттсбургу, ЗДА.

Прохаю прийняти мою найщирішу подяку за Вашу Академію, не заслужену мною прихильність та за труд і жертвенність для мене.

Нехай святочна хвилина буде для Вас підйомом духа, об'єднанням і заохотою до дальшої праці на добро нашої Церкви і народу.

З Архисрейським благословенням

† Кардинал Йосиф

Верховний Архиспископ

СВЯТО ПОКРОВИ В КЛІВЛЕНДІ

Український Клівленд відзначив 17 жовтня 1965 р. чотири знаменні дати: Свято Покрови, 23-ті роковини УПА, 15-ліття героїської смерті її Командира Романа Шухевича-Чупринки і 6-ліття смерті Провідника ОУН Степана Бандери.

Ранком в українських католицьких церквах Клівленду і Парми відбулися Служби Божі в наміренні українського народу і панахиди за спокій душ сл. п. Романа Шухевича і Степана Бандери. Почесну стійку тримали уніформовані сумівці і пластуни.

Того самого дня в аудиторії Чарлз А. Мулей Джуніор Гай Скул місцевий Відділ Товариства був. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки у співпраці з іншими організаціями Визвольного Фронту зорганізував Святочну Академію.

Представник відділу ветеранів Джакубік Пост вніс на сцену два прапори американської армії, віддаючи цим шану героям, що полягли за волю України. Американський гимн проспівала Тамара Фаберовська.

Коротким вступним словом Академію відкрив командир УПА Степан Зорій.

Д-р Зенон Винницький відчитав привітальний лист п. Безуглого від АВН і представив аудиторії прелегентів.

Конгресмен Роберт Е. Свіні в своїй промові, виголошеній англійською мовою, нав'язав Свято Покрови

до традицій війська України, згадав ген. Чупринку і заявив, що поки не постане вільна, самостійна Україна, не буде миру в світі.

В українській мові промовляв д-р Микола Богатюк з університету Вірджинії. Від перших років християнства на Україні, — сказав прелегент, — український нарід віддав себе під опіку Богоматері, до Неї звертався в години радості і смутку. Лише ікону св. Покрови взяли зі собою козаки після зруйнування Січі. В часах визвольних змагань воскресли давні традиції. Ген. Шухевич відновив традиційне свято Покрови для УПА, як день українського війська. За свою правду бореться весь український нарід і, як колись його предки, молиться до Богоматері, благаючи захистити його св. Покровом.

В імені Словацької Визвольної Ради Йозеф Трубинський, привітавши присутніх з їх святом, сказав, що словаки з надією дивляться на українців, які йдуть в передових лавах борців за визволення, і, коли Україна стане вільною, то й Словачина осягне свою волю.

У мистецькій частині панна Мирося Васлядинська відіграла на фортепіані „Патетичну Сонату” Ветговена, жіночий квартет „Верховина” з Торонта в складі Надії Лисанюк, Віри Івашко, Жені Котиш і Тамари Єлдер при фортепіановому супроводі Стефанії Жовнір-Клос під мистецьким керівництвом Олени Глібович виконав в'язанку вояцьких пісень. Мирон Жмуркевич з Янгставну виконав на віолі низку концертних мелодій.

Академію закінчено спонтанним співом українського національного гимну.

Інформацію про Академію подала місцева газета „Плейн Ділер,” обчислюючи число присутніх на тижню осіб.

І. Л.

З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ

УСПІШНІ ГРОМАДСЬКІ ЗБОРИ

Старанням клівлендського відділу ООЧСУ і його невтомого голови д-ра Івана Подригулі 31 жовтня в залі дому СУМА відбулися широкі збори української громади Клівленду, Огайо, з доповіддю проф. Л. Шанковського з Філядельфії на тему: „Сучасне становище України і наші завдання на чужині”.

Вступне слово виголосив д-р І. Подригуля.

Проф. Л. Шанковський, в минулому активний діяч середовища ЗП УГВР, який розійшовся в своїх поглядах з політикою цього середовища і вийшов з видавничого об'єднання „Пролог”, зазначив, що всі наші політичні середовища прийняли були як основну засаду, що від часу проголошення самостійності і соборності України наш нарід обстоює і бореться за цей ідеал, і завданням української еміграції є допомагати йому в цій боротьбі. Але в останніх роках виникла концепція, згідно з якою, з огляду на міжнародний стан і ситуацію на Україні, визвольна боротьба стає немож-

ливою, і тому змагатися треба лише за полегшення становища українського народу, сприяти, щоб зміни, що прийшли після смерти Сталіна, поглиблювались, большевицький режим еволюціонував і Україна здобула собі становище, подібне до того, в якому перебуває Югославія. Ця мінімалістична політика знайшла свій яскравий вияв у заяві ЗП УГВР у 20-ліття його існування. Тим самим виправдувалося зустрічі з висланцями большевицького режиму.

Прелегент заперечив твердження, що на Україні нема визвольної боротьби, і вказав, що боротьба ОУН і УПА, яка тривала до 1953 року, в наступних роках поширилась по всій імперії, знайшовши свій вияв у страйках та повстаннях у концентраційних таборах Караганди, Норильська, Воркути, Кінгірі, де українських політичних в'язнів підтримували в'язні інших народів. Унаслідок цієї боротьби прийшло полегшення, звільнення з таборів. У 1956 році відбувся з'їзд КПСС, на якому розвінчано Сталіна.

Аналізуючи сучасне становище на Україні, прелегент відмітив, що цілий 1964 рік пройшов на рідних землях під знаком боротьби проти ОУН і УПА, а це значить, що обидва ці чинники існують якщо не фізично, то психологічно. Те саме стверджують і чужинці, що були на Україні. Як зазначив промовець, ми чинно допоможемо своєму народові, коли будемо мати єдність. Ми належно не протиставились ворожій пропаганді, нічого не видали в ЗДА, щоб замкнути їй уста. На думку прелегента, треба вивчити архіви Гіммлера і Гестапо, що лежать у Вашингтоні, і спростувати наклепницькі твердження, ніби УПА була витвором німців, а також видати в англійській мові праці Грушевського з історії та літератури і історії Українських Церков Лужницького та Власовського. У своїй діяльності маємо зважати на те, чого хоче нарід на рідних землях.

Доповідь була жваво продискутована, при чому окремі промовці виходили далеко за межі теми. Наприкінці доповідач підсумував головні питання дискусії і зайняв до них своє становище.

Заключним словом д-ра І. Подригулі скінчилися громадські збори. В них взяло участь коло 100 осіб, між якими були прихильники майже всіх політичних середовищ — ООЧСУ, УРДП, ОДУМ, ОУНз, СГД, УНДС, Селянської партії, а також члени СУМА, вояки УПА, ветерани УСС і армії УНР та ін.

І. Л.

Знання завжди буде фальшиве, коли за мету знання поставлена зовнішня вигода — диплом.

Ч а н н і н г

У слові „вчений” криється тільки поняття про те, що хтось багато вчився, але це не значить, що він багато навчився.

Л і х т е н б е р г

РОЗПОВІДАЮТЬ ТУРИСТИ

З численних розповідей наших туристів, що відвідують останнім часом Україну, подаємо два цікаві фрагменти:

Пані О. разом з групою туристів їхала автобусом з Києва до Полтави. Не доїжджаючи до села Н., автобус зупинився: щось поспеувалося в моторі. Шофер запропонував пасажирам вийти „подихати свіжим повітрям”.

Пані О. з товаришкою пішли до села. Вступили до крайньої хати, в якій застали хлопця років на 12-13. Розбалакались.

„Де ти вчишся?” — запитала пані О. — „У тутешній школі”. — „Як там вчать, по-українськи?” — „Ні, по-російськи, в другій нашій школі вчать по-українськи”. — „А хіба ти не українець, що вчишся в російській школі?” — „У нас всі тут українці, але я хочу, як виросту, бути інженером”...

Перейшовши через вулицю, пані О. з товаришкою вступила до другої хати. Там застала стареньку жінку з внуком, хлопцем приблизно того ж віку, що й у попередній хаті. Розговорились.

„Ти в якій школі вчишся?” — запитала пані О. хлопця. — „В українській”. — „А чому не в російській?” — „Бо я — українець”. — „А чим хочеш бути, як виростеш?” — „Агрономом”.

Це — невеличка ілюстрація до „ленінської національної політики”, яку реалізують тепер на Україні Косигін і Шелепін: звести українську культуру на рівень провінціальної, а українську мову загнати назад, на село.

**

Пан Р. їхав у Києві таксівою. Розговорився з шофером.

„А ви звідки, з Америки?” — запитав шофер. — „З Нью Йорку”. — „Українець?” — „Так, українець”. — „От би й мені туди попасти!” — зідхнув шофер. Пан Р. промовчав. Таксівка проїздила попри великий новий будинок. Шофер, кивнувши в його бік головою, буркнув: „А тут живуть наші паразити”... — Пан Р. не допитувався, які саме паразити живуть в тому домі.

Подав В. А.

ПОЛЯКИ В АВСТРАЛІЇ ПЕРЕСТЕРІГАЮТЬ

У жовтні відбувся в Сидней, Австралія, з'їзд голів і делегатів польських організацій, що творять центральне громадське представництво, т. зв. „Раду Начельну” поляків у тій країні. Головна тема нарад, — як пише польська преса в Австралії, — протидія акції комуністичного режиму в Польщі, який змагає до розбиття єдності еміграції.

В рішеннях з'їзду між іншим сказано:

„...Закликаємо зберігати якнайбільшу чуйність. Акція режимової пенетрації змагатиме до розбиття наших організацій, передусім через підірвання до них довір'я. Методами режимової акції можуть бути провокації — особисті атаки, всякі наклепи й оскарження — і все те, що може допровадити до міжорганізаційних непорозумінь та розбиття організаційної праці...”

Всі ці рішення й постанови винесено одногосно через аклямацію.

Як бачимо, московські большевики пенетрують не тільки українську еміграцію.

(Продовження з 2-ої стор. обкладинки)

Збіркова листа ч. 603. Збірщик Василь Содук.

По \$ 7.00 — Микола Хлиста.

По \$ 5.00 — Зеновій Ромахний.

По \$ 2.00 — Федор Гаврилук, Василь Харліковський, Михайло Мельник, Волод. Качмарський.

По \$ 1.00 — Микола Куціль.

Збіркова листа ч. 604. Збірщик Степан Гудз.

По \$ 5.00 — Василь Фридрак, Ярослав Музичка, Тарас Панасюк.

По \$ 3.00 — Андрій Стрихальський, Іван Коваль, Петро Максим, Волод. Опришко, Михайло Бурій.

По \$ 2.00 — Григорій Ільницький, Павло Миронович.

ВІЛІМАНТИК, КОНН.

Збіркові листи чч.: 607, 609. Збірщик Василь Івах.

По \$ 20.00 — Василь Івах.

По \$ 10.00 — Іван Гривняк, Михайло Плиш, Р. Г.

По \$ 5.00 — Іван Здирко, Володимир Найдуч, Андрій Бабій, Петро Колісник, Мирон Техлівець, Іван Гулич, Теодор Яблінський.

По \$ 3.00 — Теодор Лазар.

По \$ 2.00 — Андрій Кушмір, Юрій Турич, Микола Фімяк, Іван Ліщинський, Петро Мархонь, Стефанія Воліцька, Грицько Гайдук, М. Коцур, Василь Олійник.

По \$ 1.00 — Василь Головчак, Михайло Антошник, Стефан Ковалів, Юрій Дорош, Р. Волошин, Грицько Пеца, Василь Шулевський, Михайло Тимків, Іван Головатий, Іван Олійник, Мах Роббар, Богдан Матвій, Дмитро Ходинович.

Збірка на церковному обіді в Українській Католицькій Церкві — \$ 30.00.

ІОНГСТАВН, ОГАЙО

Збіркові листи від числа 611 до 620.

По \$ 10.00 — Героль Шульц.

По § 8.00 — Михайло Кіліра.

По § 7.00 — Микола Іванюк.

По § 5.00 — Дмитро Затварницький, Казимир Бульван, Іван Ліщак, Михайло Волотенний, Теодор Свердан, Степан Сиванич, Іван Іванюк, Микола Чепак, Мирон Жмуркевич, Евстахій Кархут, Павло Карпик, Іван Дочик, Петро Рудяк, Герман Біндер, Гриць Тиць, Олена Харпова, Володимир Натішак, Степан Василевич, Григорій Луць, о. Василь Олійник, Петро Гулич, Еміль Гнатів, Василь Сухар, Тарас Захарко, Григорій Луців.

По § 4.00 — Степан Марчишин.

По § 3.00 — Д-р Ілярій Домчевський, Микола Яш, Василь Мельникович, Микола Цьоць, Василь Стиранець, Марія Зурко, Василь Куцалаба, Степан Сушинський, Дмитро Проць, Гиня Віса, Орест Сорока, Марія Радомська, Микола Леник, Кость Остап'як, Микола Тиць, Петро Стахура, Михайло Мушинський, Катерина Натішак, Василь Поліщук, Олекса Хитра, Іван Кріль, Іван Мацейко, Петро Масний, д-р Роман Стахура, о. Мон. Лев Адамяк, Василь Терлецький, Анна Фецик, Петро Копка, Андрій Цибульський, Василь Сорока.

По § 2.50 — Пилип Каранкович.

По § 2.00 — Степан Шпитко, Іван Набережний, Михайло Гудз, Ярослав Сенчишак, Іван Панько, Петро Сербен, Михайло Волінчак, Дмитро Глива, Дмитро Голубець, Петро Ліщак, Андрій Проник, Микола Смух, Дмитро Сенько, Степан Петрик, Станіслав Вишатицький, Володимир Бряч, Данило Петрик, Теодор Якимів, Анастасія Лопушанська, Ілько Гоцул, Осип Іваниш, Теодор Сенидяк, Петро Весиловський, Михайло Лінинський, Іван Данилик, Петро Савицький, Софія Манджала, Станіслав Ткачук, Богдан Кіхтан, Михайло Земко, Василь Гаврилко, Василь Гевко, Микола Попик, Василь Прокопик, Андрій Дубас, Петро Дубинський, Михайло Ситник, Степан Веґезда, Василь Грицак, Михайло Геряк, Михайло Мартинишин, Анна Піляк, Осип Перегінець, Михайло Хорос, Михайло Терлецький, Степан Гулич, Микола Коваль, Віра Галько, Олена Карсо, Елізабет Сидор, Розалія Антончак, Степан Шпирко, Василь Радомський, Іван Дзюбак, Михайло Панько, Михайло Пірко, Томис Бучир, Петро Янів, Андрій Торський, Григорій Гуменюк, Михайло Люлька, Степан Тарнавський, Ілько Рівняк, Тимко Вілоус, Іван Содомора, Ярослав Музика, Володимир Никлис, Михайло Копчик, Іван Ваган, Микола Панкевич, Микола Маркевич, Степан Лесиганич, Осип Кешмар, Петро Райкович, Осип Стрілець, Анастасія Шевичшин, Олекса Рибалт, Михайло Мартинишин, Іван Олійник, Гриць Олійник, Дмитро Романко, Меланія Ворожбит, Яків Абрамчук, Михайло Терлецький, Осип Маркевич, Іван Данильчак, Дмитро Липка, Василь Бульбачинський, Микола Мельник, Іван Чакі, Яким Волос, Степан Смеричанський, Василь Польо, Михайло Штинь, Григорій Семанків, Іван Прохніцький, Анастасія Болотенна, Михайло Гаврилук, Степан Доровський, Степан Терлецький, Іван Делвік, Іван Терлецький, Петро Копко, Володимир Мисів, Василь Пекар, Сергій Шевченко, Степан Бурий, Михайло Гарасим, Марія Шибіляк, Михайло Кремів, Автін Когут, Микола Юрчик, Михайло Сталай.

По § 1.00 — Михайло Кіхтан, Дмитро Войтович, Іван Бряч, Юрій Бряч, Степан Бух, Іван Луцко, Френко Водак, Теодор Антончак, Михайло Дикун, Григорій Гриб, Анна Матейко, Марія Мельникович, Андрій Кравець, Іван Ющак, Роман Вілоус, Микола Лестик, Степан Кралька, Андрій Віблій, Михайло Терлецький, Ширіла, Максимов, Михайло Когут, Катерина Бійовська, Христіана Швед, Ілько Кіхтан, Марія Сухар, Микола Лінинський, Іван Лінинський, Теодор Кулинич, Іван Пірко, Іван Сотик, Микола Віндук, Василь Шобич, Петро Антончак, Степан Сивий, Том Кушек, Василь Венгер, Михайло Юркевич, Степан Пласкодняк, Марія Черніга, Михайло Медвідь Степан Рапавий, Гриць Кураш, Оксана Штинь, Ярослав Залоточний, Микола Стадник, Василь Вілей, Григорій Дворак, Михайло Стецевич, Людвік Лігенза, Петро Стецевич, Марія Вус, Стах Вус, Леон Матляк, Іван Віловус, Теодор Юкон, Марія Доровська, Іван Стахура, Іван Легет, Роман Горбачевський, Осип Бурий, Гери Гантер, Марія Адамовська, Дмитро Тхорик, Петро Тхорик, Василь Іванюк, Параня Рубек, Петро Кордупель, Анна Цепінь, Іван Волопонович, Іван Леслей.

По § 0.50 — Катерина Курак.

ДЕНВЕР, КОЛОРАДО

По § 6.00 — Петро Майборода.

По § 5.00 — Тадей Гуль, Євген Наливайко, Степан Скиба, Мирослав Кальба, Осип Мотник, Орест Колтунюк, Павло Лаб'як, Теодор Кропив'янський, Олександр Решетник, Петро Пазюк, Олег Завадович.

По § 3.00 — Корнелій Крупський, Дмитро Дидин, Йосиф Цибух, Дмитро Дудчак, Петро Махіна, о. Прот. Теодозій Дятелович, Петро Карабін, Василь Челюк, Марія Кметюк.

По § 2.00 — Богдан Макальондра, Василь Тимків, Володимир Губицький, Михайло Гончарський, Юрій Сластьон, Юрій Цебрій.

По § 1.00 — Володимир Станько.

СПОКЕН, ВАШІНГТОН

Збіркова листа ч. 641. Збірщик: А. Демусь.

По § 10.00 — А. Демусь.

По § 5.00 — І. Войтечко, Е. Майковський.

По § 3.00 — П. Касперський.

По § 2.00 — І. Корник, І. Максименко, Д. Лівандовська.

По § 1.00 — Т. Шевчук.

СЕДАР КНОЛС — ВПШАНИ, Н. ДЖ.

Збіркова листа ч. 651. Збірщики: М. Бура, П. Вох.

По § 15.00 — Петро Вох, Микола Вура.

По § 5.00 — Андрій Ружон, Василь Осадчук, Мирон Ференц, Петро Зятик, Іван Івашко, Степан Візниця, Степан Козловський, Володимир Морозевич, Юлія Філь, Ярослав Козловський, Михайло Мацько, Михайло Челяда.

По § 3.00 — Володимир Івашко, Петро Галатий, Юрій Богославець.

По § 2.00 — Роман Марусин.

По § 1.00 — Володимир Кіцак.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЦІРКЕ СПАСИБИ!